

Purgleitner's Nalksyrup.
 (Al-vilsvas méz-szörp.)
 Egy új gyógy-szer
 tüdő-vész,
 tüdő-gümősítés,
 szék-mellúség,
 máj-keményedés
 gyógyítására, mint
 a legmegtehetőbb módon elavult; ezen bajok legjelentősebb tünetét is. Behatása alatt a különböző csillapodik, az elfélt izmások megszűnnek, és a beteg a legrövidebb idő alatt visszanyeri egészségét s jó kirándulást.

Egy üveg ára 1 frt osztr. ért.
 Dubocac, 1873 aug. 20.
 Tisztelt úr! Miután nekem az alvilsvas méz-szörp csak 8 napj bennmaradása után is már észlehető javulást és könnyebbé-
 séget szerzett, szándékom azaz a további gyógyítást folytatni, és Önnek is megkísérletet tenni. Ezenemmel a legnagyobb örömmel közölnöm, hogy a kérésem eljött, számomra újabb 3 üveg méz-szörpöt és a utavételeket küldeni, stb.
 Dugac G., pénzügy-ör. szeml.
 Papp Károly, plébános.

Kis-Komárom, 1874 márc. 7.
 Milyen t. úr! Miután az Ön méz-szörpje már rövid használat után is melibeteg rováremnek jelentékeny könnyebbülést szerzett, és más szenvedők is kísérletet akarnak azaz tenni, kérem Önt, nekem ismét 10 üveg méz-szörpöt küldeni, stb. stb.
 Papp Károly, plébános.

Fő-raktár a készítő-, Purgleitner Józsefnél, Grácban.
 Raktár: Török József gyógyszerárban Budapesten.
 Továbbá:
 Nyitra: Kovács,
 Pozsonyban: Soltz, gyógyszer,
 Szeged: Weigand,
 Temesvárt: Pecher gyógyszer,
 Győr: János,
 Váradon: dr. Hatton gyógyszer,
 Zágrábban: Mülbach

Aradon: Tonesel,
 Brassón: Kilian J. gyógyszer,
 Duschlo Jánosnál,
 Debreczenb.: dr. Rothschneek
 gyógyszer,
 Kalocsán: Horváth gyógyszer,
 Kassán: Novally A. nál.

Eggenberg vizgyógy-intézet,
 valamint testgyakorlati, villanyos és dietrendi gyógymódoik.
 A gráci főtérrel 3/4 órányira, a déli vasut indóházától 1/2 órányira gyalog. A gyógyépületben lakások mindegyike egy előszobával, hideg és meleg-víz-vizetessel bírnak; vannak továbbá étkező és társalgási helyiségek, 2 nagy-türdó zuhanyokkal Gyönyörű fekvőszék a Gaisberg lábán 1. pompás kilátással; a dél-köfcláci és győri vasutal a leg-zébb kirándulások. Sétákra nagyszerű park. Az orvosi vezetést a villany-gyógyászattal egyetemben, alulit mint 100 furdóorvos Grünberg és Kruezenben s a vizgyógydó erén szerzett 20 évi tapasztalatok a alapítva, teljesíti, és szóval valamint le-
 vébelleg a legkészség- ebben érteitéseket ad.
 Elfogadási idő Grácban: 3-4 óra közt.
 1002 Dr. Weiser Károly, Mailfredy-Gasse 2.

Bámulatolcsó.
 A legterjedtebb „Magyarország és Nagyvilág” című szérirodalmi lap 1874-ik egész évfolyama, melynek előfizetési ára 10 frt most 4 frt.
 A „Borszem Jankó” éleztap 1874-ik egész évfolyama 8 frt most 3 frt.
 A „Képes Regénytár” 8 kötete bolti ára 5 frt most 4 frt, és a ki ezen 3 művet egyszerre megrendeli 10 frt beküldése v. utávétele mellett kaphatja a
DEUTSCH M. féle könyvnyomdában
 Budapesten, Bálvány-utca 9. sz.

Coca
 A perui coca-növény csodálatos táp- és gyógyerejét Humboldt Sándor ezerszavakkal ajánlotta: „szék-mellúség és gumó a coquerosoknál nem fordul elő és testük a legnagyobb megerőtetés mellett is minden táplálék és álm nélkül napokon át éperős marad” — Boerhave, Bonpland, Taudi és valamennyi dél-amerikai utazók által bebizonyítottott; a német tudósvilág elméletileg már régen, gyakorlatilag azonban csak a mainzi „szerecsen”-hez címzett gyógytár Sampson tanár-féle coca-készítmények használata által van elismerve, miután ezek friss növényből készülvén s minden balthatos alkatrészt változatlanul megtartanak Ezen készítmények a betegágyon ezerszeresen megkísérlett mell- és tüdőbetegségeknek, sőt előhaladt korban is kitűnő hatással bírnak (I. sz. lapdacs), gyökeresen gyógyít minden altesti- és emésztési-betegségeket (II. sz. lapdacs és bor), pótolhatlan minden ideg-betegségeket és egyetlen gyökeres gyógyszer, különösen mindenféle gyöngöcség ellen (III. sz. lapdacs és borszesz). — Ára 1 dobozban 2 frt, 6 doboz 10 frt, 1 üveg 2 frt.
 Kimerítő felvilágosítás dr. Sampson tanár-tól, mely a cocát helyszínen gondosan tanulmányozta, ingyen s bérmentve a „szerecsen”-hez címzett gyógytár Mainzban, és raktárál által Pesten: Török J., gyógyszer-r. főraktár-Magyarországra néve. Brunn: Schönbach Fer., gyógyszer. Prágában: Fürst József, gyógyszer. Bécsben: Haubner Ede, angyal-gyógytár, Hof 6., főraktár Ausztriára néve. 445 (5-26)

A legvakítóbb szépséget
 a testnek az ifjú- vagy Hebe-zsappan köle-özi, a mely az emberi vizsgálatok során történt legnagyobb vívmányokkal mérkőzhetik. — A növény- és vegyi részének az embe- bőrére, legeg és szemre gyakorolt különböző befolyásának beható tanulmányozása vonta maga után ezen oly fontos felfedezést. — Csak az újabb kornak sikerült felfedezni azt, mi után a legkéjlebbő keleti népek évezredes keresz-től eredménytelenül kutattak, névszerint az idő nyomait az arczból eltüntetni, és mindazoknak, kik azt óhajtják egész életük-é ifjú kinézést szerezni. A Hebe-zsappan, a leghatalyosb füszerek főzetéből és egyéb, a szervek vezegését által nyert anyagok összetételéből álló mosdó-zer a legrövidebb idő alatt hatással bír, midőn is a testnek a legjelölte nyabb befolyással lévő, azoknak rendkívül fény-kölcsmös. Ezenfelül a zsappan folytonos használata által a testnek egész idegrendszere megerősítetett, még pedig kívülről befelé; miáltal a legmegtehetőbb eredmény ugyzóiván minjárt közvetlenül a zsappan használata után eredményezett. Egy üd darab zsappannak ára 60 kr. Kiszárolgósan kapható: KERTESZ és EISERTNÉL, D. rottya-utczában; KURZ ALAJON papkereskedésében Hatvan-utczában; továbbá SCHERERHOFER gyógyszerésznél a Kristóf-téren és a későbbköli: Winkelhöfer Ámb. és Dr. Horváthnál, a nagy arany tram-tulajdonosainál Grácban. 1003

Minden háztartásban nélkülözhetlen egy jó takaréktűzhely!

A tisztelt közönség kiváló figyelmébe ajánlunk e czelebl gyáramat és rak-táramat, mely ilyeneket asztal és más alakban, vala-mint mindenemű kályhá-
 kát és egyéb é szakra vágó tárgyakat a legtesőbb árak és elismert legjobb szerkezetek mellett dús választékban tartalmaz.
 Megrendelések pontosan teljesítettek.
Brucky József,
 lakatos árú és tüszerműtő-gyáros Budapesten, IV. ker. (bélváros) halter 4. sz.
 Eladás nagyban és kicsinyben.

Eau de Lys de Lohse
 a porosz kir. orvosi hatóságrol megvizsgálva és nap-égés, szeplők, pörénés, himlőhelyek és redők ellen ajánlva.
 Az Eau de Lys a bort vakító fehérségű, puha, sima, gyöngéd- s hajlé- onyá teszi, és a bőr minden tisztalanságát eltávolítja.
 Egy üveg ára frt 1.30 (n gy üveg ára frt 2.50). Valód minőségben készletben található
 Vertessi Sándor,
 magy. kir. illat-szerésznel, Budapesten, Kristóf-tér 1. sz.
 Levélbeli megrendelések pontosan (utávétele mellett is) teljesítettek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
 magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:
 Dárdai Sándor.
KÉZIKÖNYV
a bírósági végrehajtók számára.
 Tekintettel az elméleti vizsga és gyakorlat igényeire
 Tartalom: Az 1871. évi LI. törvényozikk a bírósági végrehajtókról. — Utasítás a bírósági végrehajtók számára. — A bírói határozatok kézbesítése. — A biztosítási intézkedésekről. — A végrehajtásról. — Váltói végrehajtás. — A csódtömeg összeírása. — Hagya-éki leltározás. — Iromány-példák a bírósági végrehajtók számára. — Iromány-példák az 1871. évi t. cz. és arra vonatkozó miniszteri utasításokhoz. — Iromány-példák a kézbesítési eljárásához. — Iromány-példák a jbzitási eljárásához. — Iromány-példák a végrehajtási eljárásához: I. Az általános határozatokhoz II. Ingószágokra vezetett végrehajtásához. — Árverés az ingószágokra. III. Ingatlanokra vezetett végrehajtásához. — Árverés az ingatlanokra Iromány-példák a váltói végrehajtásához. Árverési hirdetmény. — Árverési jezykönyv. — Iromány-példák a csódtömeg összeírásához. — Iromány-példák a hagyatéki leltározásához. — Szolgálati utasítás az elsőfolyamodásu bíróságok számára. — A bírói letétek kezelése tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet.
 (8-rét, 256 lap.) Ára füze 2 frt.

VASUTKISAJÁTTATÁSI KÉZIKÖNYV.
 Irta CSUKA SÁNDOR.
 Téképpel.
 Ára füze 1 forint o. 6.
 Kiadja és nyomatja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik sz.)

Szerencse-hirdetés.
 A nyereményes az-állam biztosítási
 Meghívás
 a hamburgi állam által biztosított nagy pénzorszájatek
nyereményeiben
 részvételre, a mely sorsjátékban
7 millió 450,000 birod. márka
 bizonyosan nyeretű fog.
 Ezen előnyös, természetleg csak 74,900 sorsjegyet tartalmazó pénz-sorsjáték nyereményei a következők: t. i. egy nyeremény esetleg 375,000 birod. márka, külön 250,000 125,000, 80,000, 60,000, 50,000 40,000, 36,000, 4-szer 30,000, 24,000, 3-szor 20,000, és 13,000, 27-szer 15,000, 12,000, és 10,000, 33-szor 6000, 44-szer 4800 és 4000, 203-szor 3600 és 2400, 411-szer 1800, 1500, és 1200, 1113-szor 600, 360, és 300, 19316-szor 240, 131, 120 és 60, 13740-szer 48, 24, 18, 12 és 6 birod. márka, mint a melyek néhány hó alatt 5 osztályban biztos eldöntés alá jönek.
 A harmadik nyeremény-huzás hivatalosan f. évi augusztus 4- és 5-ére van megállapítva, melyre a megajuttatás egy egész eredeti sorsjegyért csak 10 frtba, egy fél eredeti sorsjegyért csak 5 frtba, egy negyed eredeti sorsjegyért csak 2 1/2 frtba, kerül, és ezen az állam által biztosított eredeti sorsjegyek (nem pedig betiltott igyvények) az összeg bérmentes beküldése vagy posta-előleg mellett bármely távoli vidékre általam megküldetnek.
 A résztvevők mindegyike eredeti sorsjegye mellett az államczimmerrel ellátott eredeti tervezetet, valamint a huzás megtörténte után azonnal, felszólítás nélkül a hivatalos huzási lajstromot kapja ingyen megküldve
 A nyeremények kiizetése és szétküldése általam egyenesen az érdekeltekhez intézve pontosan és a legszigorubb titoktartás mellett történik.
 Minden megrendelő egyszerűen posta-befizetéssel lapon vagy ajánlott levél útján eszközöztethetik.
 Az illeték forduljanak tehát megrendelőszékköl egész bizalommal
 idősb Heckscher Sámuel
 bankár és váltó-tulajdonoshoz Hamburgban.

NÖVELDEI ÉRTESÍTÉS
 A szünidőt külföldön szándékozván tölteni, szeres-
 csém van tudósítani az illető tisztelt születek, miszerint jóvő 1875/6-ik tanévre már több újonnan belépendő növendék-ét beírtam, s a beírásokat, távollétemben mindennap folytatva teljesítend helyettesem, BARZÓ JÓZSEF tanár úr ki az ide vonatkozó felvilágosításokkal s intézetem program-jával, kívánatra, kész szívevel szolgál Budapesten, czuk utczában 6. szám alatti saját házámban.
 Felveszek pedig elemi és gymnasiumi oktatásra minden erre képes és 6 évesnél idősb gyermeket, kik lehetnek:
 1. Beírók, teljes nevelésre és ellátásra;
 2. Bejárók, csupán a tanulás végett;
 3. Félkosztosok, kik a tanulá-on kívül, déiben intézetben étkeznek; és
 4. Estvél tanulásra is, vacsoráig, az intézetben maradók.
 Az új tanév kezdetét hirlapilag fogom, annak idejében közölni.
 Szönyi Pál m. k.
 királyi tanácsos,
 magán-ánövelde-tulajdonos.

Chinin-csokoládé
 és a
Chinin-czukor
 Rozsnyay M., gyógyszerésztől Aradon (ezelől Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyűlése
 Fiumében pályadíjjal koszoruzott.
 Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jöhíru gyógyszerárban.
 A hamisításoktól óvakodni kell!
 Mindenki csak a Rozsnyay M.-féle ályakozozott készítményt kérje és fogadja el.
 663

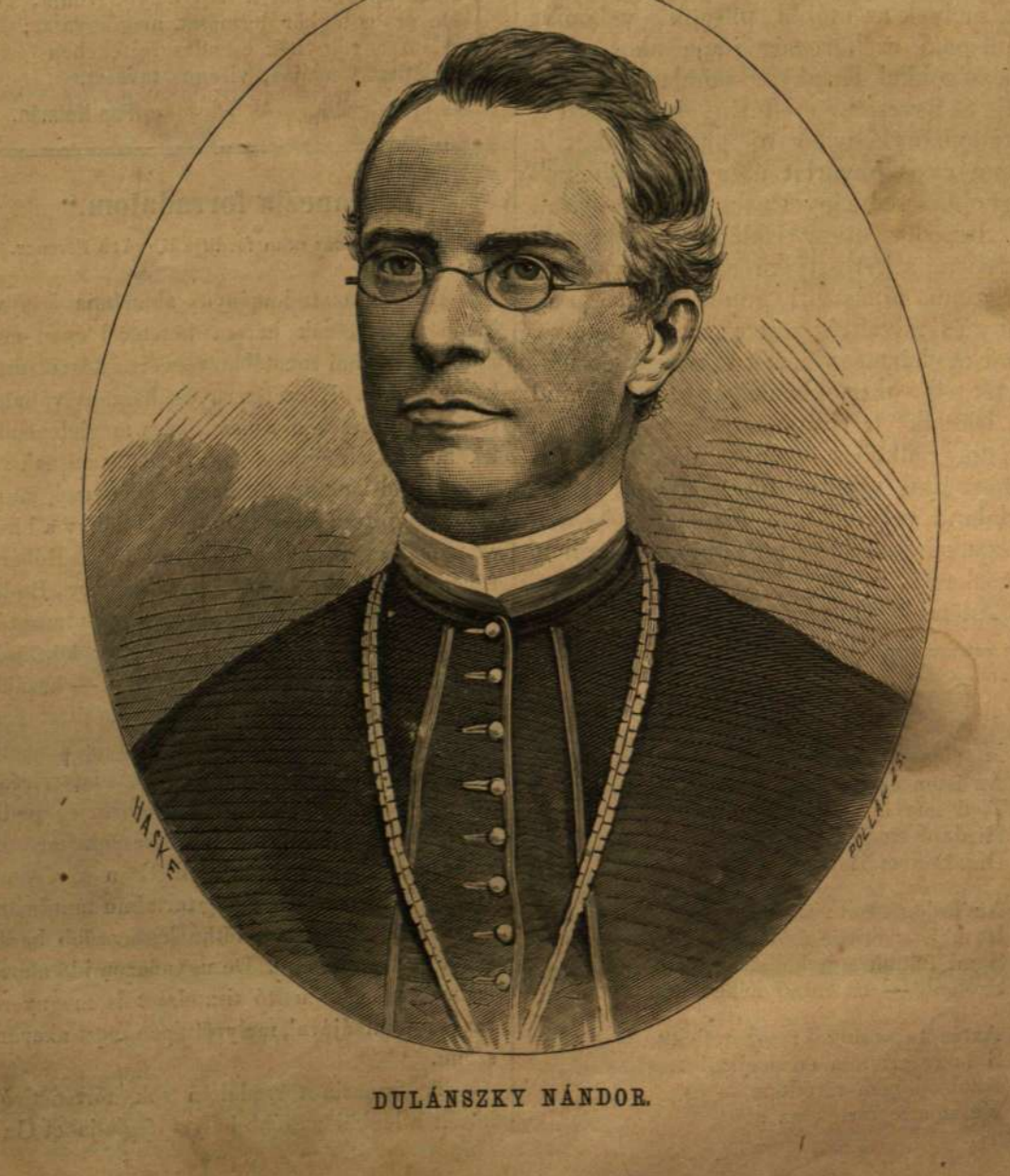

Vasárnapi Ujság.
 Budapest, augusztus 8-án 1875.

32-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**
 HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatszor hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többeszeri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetéymeket elfogad Bécsben: Haasensteín és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätté Nr. 2 és Oppellik A. Wollzeile Nr. 22.

DULÁNSZKY NÁNDOR.
 magyar kath. püspöki kar leg-
 újabb tagjának, a közelebből kine-
 vezett székesfehérvári püspöknek
 arczképét mutatjuk be e lapon
 olvasóinknak, kisérve azt eddigi életpá-
 lyája rövid rajzával. Ő nemcsak hiva-
 talra legújabb, hanem életkorra nézve is
 egyik legfiatalabb magyar püspök, kit
 elismert kiváló szellemi tulajdonai s nemes
 jelleme emeltek, alig 45 éves korában, a
 főpapi székre. Ily aránylag fiatal korban
 jutván e méltósághoz, remélhetjük, hogy
 tevékenysége ez új és széles hatáskörben
 még magasabb mérveket öltend és soká
 fog élhetni magasztos hivatásának.
 Dulánszky Nándor 1829. okt. 19-én
 született Esztergomban. Atyja gazdatiszt
 levén gr. Sándor uradalmaiban, kora ifju-
 ságát Pest, Esztergom és Fehérmegyékben
 töltte, s így életének első legszebb emlékei
 kötik azon püspöki megye területéhez,
 melynek most lelki kormányára hivatott
 el, s melynek valódi atyjává lenni: hivatása.
 Gymnáziumi tanulmányait a budai fő-
 gymnáziumon végezte, kitűnő sikerrel s
 eleven esze és vasszorgalma, melylyel meg-
 nyerő kedvesség párosult egyéniségében,
 már ekkor megjósoltatták neki, mind ta-
 nárai, mind tanulótsárai által azt a pályát,
 mely reá vár. De őt a társadalmi s jelesen
 a polgári pálya előnye és koszorui nem
 esábitották. Csöndes szemléldésre s az
 emberszeretet igénytelen és csak az öntu-
 datban jutalmazó munkáira való hajlama
 a papi pálya felé vonták, s a gymnázium-
 ból az esztergomi érseki megye (melynek
 szülötte volt) papnövendékei közé vétette
 föl magát. A bölcsészeti tanfolyamot ennél
 fogva Pozsonyban és Nagy-Szombatban
 hallgatta s kitűnősége által annyira érde-
 mesítette magát, hogy a theologiai tanfo-
 lyamra, érseke által, a bécsi Pazmaneumba
 küldetett. Itt a több kitűnő magyar ifju
 közt is a legkitűnőbbek egyike, az egyházi
 atyák írásain s a szorosan hittudományi
 tanulmányokon kívül a klasszikai művelt-
 ségben és irodalomban való nagy jártas-
 sága által tüntette ki magát s elejétől fogva
 a tanári pályára volt kizemelve.
 Mindazáltal, 1855-ben pappá szentel-
 tetvén, rövid ideig óbudai segédlelkési
 minőségben működött, onnan azonban csak

hamar a Szent Ágostonról nevezett bécsi
 felsőbb papnöveldebe hivatott meg, hol
 1855-ben, a bécsi egyetemen a hittudori
 koszorut nyerte.
 Felavattatása után rövid ideig az esz-
 tergomi papnöveldeben mint tanulmányi
 felügyelő volt alkalmazva, s azután három
 évet Pesten töltött mint belvárosi segéd-
 lelkész, hol a gyakorlati lelkesítő pálya s a
 pásztorzkodás minden dolgaival megismer-
 kedni bőséges alkalmat nyíltott.
 1860-ban a pesti kir. központi papnövel-
 dehez neveztetett ki tanulmányi felügyelővé
 és helyettes hittanárrá. De már 1862-ben
 a pesti egyetem hittani karába rendes
 tanárrá léptették elő. E minőségben tíz
 évig működött, s hogy kartársai becsülést
 és bizalmat mennyire bírt, mutatja az is,
 hogy e rövid idő alatt háromszor viselte a
 hittani kar dékánóságát.
 1872-ben Rónay Jácint a koronaörö-
 kös mellé hivatván meg nevelőtül, helyét a
 vallás és közkutatási miniszter, mint osz-
 tálytanácsos és a kath. ügyek előadójaét,
 nem bízhatta volna érdemesebbre s avat-
 tabbra, mint Dulánszkyra. Mint a kath.
 ügyek előadója, nemcsak a miniszter bi-
 zalmát bírta teljes mértékben, hanem ügy-

DULÁNSZKY NÁNDOR.

ismerete, buzgalma és szakavatottsága által mindazok tiszteletét is megnyerte, kik vele e téren hivatalos érintkezésbe jöttek. A felekezeti ügyekben pedig, a valódi keresztényi felfogás magaslatán állva, tisztelem és felvilágosult szellem által engedte vezéreltetni magát, s e részben is méltó elismerést vívott ki magának.

Állása a miniszteriumban, az eddigi tapasztalatok szerint legalább, az egyházi téren a legmagasb állások előlépcsőjeit tekinthető. Innen lépett Lipóvniczky a nagyváradi, Szabó Imre a szombathelyi, dr. Samassa a székesi püspöki s több egri érseki székre, Rónay Jácint a királyi gyermekek nevelőjének magasabb bizalmi állására s egyszersmind a pozsonyi préposti méltóságra.

Dulánszkyt is egymás után érték a megérdemelt kitüntetések. 1873-ban esztergomi kanonokká s egyszersmind sümei címzetes apáttá, 1874-ben bácsi választott püspökként nevezetett ki, mely utóbbi minőségében egyszersmind a főrendi háznak is tagja lón. Végre a f. év június 11-én kelt királyi kézirattal székesfehérvári megyés püspökké nevezetett ki.

E püspöki szék, mely Jekelfalussyak Rómában történt elhunytá óta áll ürességben, a régi magyar királyok székes és temetkezési városában, csak 1777-ben állított fel s Mária Terézia királynőnek közölni lételet, ki azt a tul-nagy veszprémi püspökségből szakította ki. Még nem egészen százados fenállása alatt tíz püspök ült rajta, s Dulánszky még csak a tizenegyedik székesfehérvári püspök. De a székesegyház már szent István első apostoli királyunktól ered. A dr. Henszlmann Imre régiségtudóunk s műtörténetírónk által vezetett nevezetes ásatások az újabb időkben az ősrégiség s tisztas emlékére irányozták a közfigyelmet s hiszszük, hogy ez ásatások, melyek az utóbbi püspök, valamint a püspöki székiüresség ideje alatt némi nehézségekkel jártak, s mindazáltal már eddig is nevezetes eredményekre vezettek, a tudománykedvelő új püspök alatt a tudományos buvárlat új s az eddigiéknél nagyobb eredményeit fogják felmutatni.

Hiszszük, hogy Dulánszky, püspöki tisztében, a keresztényi szeretet, vallásos buzgalom, főpásztori gondosság s tudomány és műveltség szerető által vezérelve, mind egyházmegyéjének szeretetét és tiszteletét teljes mértékben megnyerendő, mind az iskolák felvirágoztatása s általában hazafias működése és alkotmányos magartása által legjelesebb püspökeink között foglalandó helyet. S e biztos reményben intézzük hozzá az új püspököket megillető üdvözlőket:

Ad multos annos! — á — r —

Egy elkárhozott dalaiból.

I.

Az isten szólt: jövel fiam
Tied lesz üdv-ado kegyem;
Hirdesd az ígét és az én
Dicsőségem is t'éd legyen.

Az ördög szólt: megállj fiam!
Itt kéj, gyönyör és hatalom,
S mi földön s pokolban enyém —
Szolgálgj — azt mind neked adom.

Aztán te szólottál: „szeretlek”
S hogy szivtam édes ajkadat,
Azokkal nem törődtem — és
Vesztetre törtek az alatt.

II.

Együtt röpültünk föl magasra
Szerelmünk biztos szárnyain.
Együtt bukánk, de én gyorsabban
Vágódtam le a porba im.

Kereslek a magasban, fákön,
Az égen, a csillagokon;
Hogy meg-nem látod és hogy nem jössz
Kötözni vérző homlokom!

Mért nem jössz hozzám a nyomorba?
Hiszen azt mondad, hogy szeretsz!
Azt mondad, hogy e szerelm meg.
Pokolban is üdvöt szerez!

Vagy Delila-kézrel megtépted
E fényes, biztos szárnyakat?
Hogy tölem itt, ott mindörökké
Elválaszd, elszakítsd magad?

III.

Zilált hajam vihar czibálja,
Sárral vegyül véremnek árja,
Rongyos ruhám szétfolyadoz —
Ekép fetrengni jaj de rozsz.

S ugy-e te valahol az égben
Tükrök előtt ülsz arany széken?
Lágy szellők hordnak illatot,
Mig magad cziczomázgatsz.

Pásztfői.

Fenn és alatt.

Fenn a terem tündéri fényben úszik,
Szemet vakitnak drága ékszerék,
S a mig az élet gond nem háborítja,
Az illem ott az, hogy nem érzének.
Alant a kunyhó gyenge lángu mécse
Elűzni a setétet nem elég,
S bár gond ül a darócfejedete keblen,
Ott a szívekben tiszta érzet ég.

Oh, hogy ha mégy fel a magas világba,
Ne vidd ez utra árva szívedet;
Vagy szállj alá hön érez sziveddel
Oda, hol a szív hön érez, szeret.
Fenn az égbolton a nap fénye vonja,
De ott a légkör dermeszt, megfagyaszt;
Alant a völgynek csendes rejtekeiben
Találhatsz nyájas, virágos tavaszt.

Pap Kálmán.

„A francia forradalom.”

Carlyle Tamás után fordítja Baráth Ferencz.

A magyar tudományos akadémia könyvkiadó vállalatának három kötetéről épen mai lapunk irodalmi rovatában vesz értesítést olvasóközségünk. E czélszerű és hasznos vállalat történelmi részében a nem sokára megjelenendő kitűnő művek egyike, Carlyle Tamásnak, a nagy angol bölcsész történetírónak remek munkája: „A francia forradalom”. E könyv a híres szerzőnek egyik kiváló műve, s a Burns Róbertől, a skót dalnokról megjelent (Csengery „Budapesti Szemle” 1865.) gyönyörű tanulmányán kívül, egyedül ebből fogja a magyar közönség megismerni azt az angol író, kit — hazáján kívül — még két nagy nemzet részesített nem mindennapi kitüntésekben. Carlyle a német irodalomnak, hazájában első derekas ismertetője volt, ki Schiller életrajzát is megírta és pedig úgy, hogy azt Góthe is érdemesnek tartotta, saját maga, németre fordítani. Ezen a révén, s Góthérol irt néhány gazdag tartalmu tanulmány által, a fiatal Carlyle Góthe legbensőbb barátságát is kiérdemelte. De ugyanazon idő alatt a francia nemzet méltó tiszteletét is megnyerte azzal a munkájával, melyről épen most akarunk szólni.

A francia forradalom sok történetírója között a legkülönállóbb helyet foglalja el Car-

lyle Tamás. E különállás azonban nemcsak a szerző tagadhatatlan különöségeiben áll, hanem azon mély és erős emberi érdekekben, mely Carlylenak minden iratát oly erősen jellemzi. A szíveket és veséket kevés ember vizsgálta oly mélyen, mint e philosoph, ki a történelem bölcsészétét a költő tiszta látásával egyesíti. Carlyle könnyvének egyes részei társadalmi és állami életünk legmagasabb szempontok alapján készült bírálatát, más részei a lélektani elemzés oly hű és oly megdöbbentő eredményeit tárják a gondolkozó elé, hogy elragadtatás nélkül alig olvashatók. Ilyenkor elfeledjük, hogy történelmet olvasunk: egy modern biblia hatását érezzük uralkodni kedélyünkön. Egy más fejezetben azonban oly élénk mozgalmat, oly csalódásba ejtő hűséggel rajzolt életképeket teremt, hogy a drámai hatás minden eleme harczra kél s ellenállhatlanul visz magával. Az előkelő világ vagy az utca söpredéke, a tudósok vagy a katonák, a polgári osztály házi élete vagy a nyilvános gyűlések, a nemzetgyűlés vagy a tábori élet: mind a maga hű képében van eléd rajzolva, s alig tudsz a gyönyör egyik hullámáról a másikra vetődve elvakulás és elkabulás nélkül haladni a mindig szellemdús szerzővel.

E rendkívüli s utánzóhatatlan tulajdonokon kívül még egy erős eszközzel rendelkezik: s ez a humor, melyet a történelmi előadás terén még senki sem kísértett meg oly sikerrel, mint Carlyle, kinek légió-számra menő követői és utáncói közül a történetírás terén senki, a bölcsészletben pedig csupán az egy amerikai Emerson lett nevezetessé.

Ily tulajdonok mellett nem csoda, ha Angliát őt tartja maig is első és legnagyobb élő írójának, költőket és tudósokat egyaránt oda számitva, s oly számmal vannak imádói, mint más íróknak tisztelői.

A magyar tudományos akadémia könyvkiadó vállalatában bizonyonyal nem utolsó helyet foglal el „A francia forradalom”, melynek egyik bevezető fejezetéből közöljük a francia régi világ: királyság, papság, hűbériség hanyatlásának rajzát és elemzését, Baráth Ferencz hű és szép fordításában, mely az eredeti szöveg lendületes és szenvedélyes áramlását is vissza-tükrözi.

Mutatványunk a munka I. könyvének II. fejezetét adja, a mint a király beteg fekszik, s szerző a világ megváltozását fejtegeti.

Valósult eszmények.

Ilyen megváltozott Franciaországgal van dolgunk, és megváltozott Lajosnak. Bizony megváltoztak, és jobban, mint a mennyire még most látható. A történeti szemei előtt sok dolog látható ma már ott Lajos beteg-ágya körül, melyek az ott jelen volt udvaroncok előtt láthatatlanok valának. Mert bizonyára jól mondják, hogy „minden tárgyban kimeríthetetlen jelentés van; minden szem annyit lát benne, a mennyi látó képessége van!” Newton előtt és Newton kutyája előtt minő különböző két dolog volt az egy mindenség; pedig a retina rárajzolódott kép mind a kettőnél igen valószínűleg egyforma vala. Az olvasó igyekezzék, itt a haldokló ember szobájában, a lelkével is nézni.

Volt idő, midőn az emberek tudtak (hogy ugy szóljunk) királyt csinálni egyik társukból, ahhoz képest növelvén és felkészítvén azt a szükséges hozzávalókkal a kellő fokig, csaknem úgy mint a méhek; s a mi még fontosabb volt ennél, hűségesen engedelmekedtek neki, ha egyszer megcsinálták. Az így táplált és fölkészített, s ezért királynak nevezett ember valószínűleg uralkodik; s azt mondják, sőt még hiszik is róla, hogy például „hódításokat tesz Flandriában”, a midőn voltaképen mint podgyaszt szállítatta magát egyik helyről a másikra, még pedig mint ugyancsak terhes podgyaszt, egész mértföldeket beborítva az országon. Mert vele van az ő pirulni nem tudó Chateaurouxja is, nagy mennyiségű skatulyákkal és pirosítós-tége-

lyekkel; ugy hogy minden új állomásnál egy fá-palotát kell felütni lakásaik közt. A király nemcsak Mai son-Bouche-át és vég nélküli Valetaille-ját vitte magával, hanem még színészeinek csapatát is, kéreg-kulisszáikkal, mennydörgőkkel, dobjakkal, hegedűkkel, színpadi ruhákkal, hordozható élelmiszerjükkal (s elég gyakori cseberelésekkel és civakodásokkal); mindezek felrakva a teherhordó koscsikra, talpigákra és ócska csészákra, — bizony elengedők, ha nem Flandria meghódítására is, legalább a világ túrelmének kifárasztására. A hangos hármajny pereputtyoknak ilyen áradatával mozog ő odább, hódításait tevén Flandriában: csodálatos ezt nézni. Mindazonáltal ugy volt és ugy történt; valamely magános gondolkodó előtt különösnek tetszhetik, de még ő előtte is elkerülhetetlenek és nem természetellenesek.

Mert ez a mi világunk egy csodálatosan alakítható világ, és az ember a legmesteribb alakító minden teremteték között. Nem megköthető, nem megmérhető világ ez! Egy kiküthetetlen valami, a mely nem rá; a melylyel együtt működhetünk, a melynek közte élünk, alkadjuk azt, csodálatosan a magunk csodálatos lényében s nevezük világnak. De ha maguk a közziklák és folyamok (a mint a metaphysika tanítja), szorosan véve, a mi külső értekeink által alkotottak, mennyivel inkább a mi belső értekeink teremtenyei minden szellemi természetű tünemények: méltóságok, tekintélyek, szentségek és szentségtelenségek! A mely benső érzék azon kívül nem állandó, mint a külsők, hanem folyvást növe és változó. Avagy nem vesze-e az afrikai szerencsen annyit karót és ócska ruhát, a mennyi elengedő, s ezeket fufangosan egybeillesztvén, csinál belőlök magának egy bálványt és azt nevezi Mumbo-Jumbo-nak, a melyhez azután imádkozik felforgatott, félelmet kifejező szemekkel s nem remény nélkül? A fehér európai kicsüfolja ezt, pedig jobban tenné, ha gondolkodnék fölőtte, s megmondná, hogy vajon ő otthon nem tehetné-e az ehhez hasonló dolgot valamivel bölcsében?

Igy volt ez, a mint mondók, azokban a flandriai hódításokban, harmincz évvel ezelőtt: de többé nincs így. Fájdalom, sokkal több dolog fekszik beteg, mint csupán az a szegény Lajos; nemcsak a francia király, hanem a francia királyság is; hosszú, erős viharok és hanyódások után süllyedőben van ez is. Az egész világ ugy megváltozott: oly sok, a mi erősen látszik, elkorhadta lón; oly sok, a mi nem volt, létezni kezd. A haldokló Lajos föléhez, ki Istenkegyelméből király, micsoda hangokat hoz a szél, az atlanti tengeren keresztül, homályos, végzetes szavakat, a melyek ujjak a mi századunkban? A bostoni kikötő egész váratlanul megfeketül a theától; nézd, a mint a pennsylvaniai kongresszus összeül, s nem sokkal azután a demokrácia jelenti a Bunker Hillen, halált vivő fegyverlövészek közt, csillagos zászlaja alatt, a Yankee-doodle-doo zenéje mellett, hogy megszületett, s hogy mint a forgószél, be fogja járn a világot!

A fejedelmek elmulnak és a fejedelemségek; hogyan elvész minden, és csak ideig óráig való; egy időbeli phantom, de a mely mégis a valók közé számítja magát! A Meroving királyok, lassan haladva ökor-szekerükön Páris utcáin keresztül, hosszú lebegő hajjukkal, lassan mind elvonultak az örökkévalóságba. Nagy Károly Salzburgban aluszik, a földön fekvő királyi-pálczával, s csak a rege meséli meg, hogy fél fog ebredni. Károly a Pöröly, Pipin a Gírbelábu, hol vannak most fenyegető nézésük s parancsoló szavukkal? Rollo és az ő bozontos normannjai nem borítják be többé a Szajnat hajóikkal, hanem elvitroláztak hosszabb utra. A Kőcfejtű (Tete d'étoupe) hajának nincs szükség többé fűsire; a Vasvágó (Taille-fer) nem tudna elvágni egy pókháló szálát; az éles-szavu Fredregonda s az éles-szavu Brunhilda elvégezték szenvedélyes civakodásaikat, most hallgatóon fekszenek, s bolondságaik heves tüze kialudt mindörökké. S ama feketelő Nesle-tornyból sem hajittatik most le szörnységesen a szerencsétlen lovas, zsákba varrva, a Szajna vizébe, elmerülve az örök éjszakába; mert Dame de Nesle nem sokat gondol már e világ lovag kalandjaival, nem sokat törődik e világ mende-mondájával; maga a Dame de Nesle is az éjbe merült. Mindezek eltávoztak; elsüllyedtek mélyen, mélyen, a zajjal együtt, a melyet csinál-

tak; s az örökké ujló-nemzedékek hulláma és taposása keresztülvonul rajtuk, s ők azt nem hallják soha többé.

És mégis, mindent összevéve, nem való-sult-e meg azóta valami? Nézzük, ha tovább nem megyünk is, ezeket az erős kő-épületeket, és a mi azokban van. A folyam-mellekiek sár-városa (Lutetia Parisiorum vagy Barisiorum) kiköveztetett; kiterjeszkedett a Szajna-szigetek fölött s messze s szélesen mind a két part mentében és lett Páris városa, mely néha dicsekvék azzal, hogy „Európának Athénéje”, sőt hogy a „világ-egyetem fővárosa.” Kötönyök sötétben emelkednek magasra, nagy ideig tartók, egy év-érezd komorsága rajtuk. Templomok vannak ott, s egy hitvallás (vagy legalább emléke egy hitvallásnak) azokban; paloták, s azon-kivül egy állam és törvény. Füst-felleg száll föl folytonosan, mint egy élő dolognak el nem fojtott lehellete. A munkának ezer pörölye csattog az ülkön; s egy még sokkal csodálatosabb munka dolgozik zajtalanul, nem a kézzel, hanem a gondolattal. A mindenféle mesterségű ravasz munkások, ravasz fejükkel és erős kezükkel hogyan szelidítették meg a nagy elemet, hogy azok szolgálják legyenek, befogván a szeleket tengeri kocsiakba, sőt magokat a csillagokat is hajózási idomutatókká tevén; — s irtak és gyűjtöttek egy Bibliothèque du Roi-t, melynek könyvei közt ott van a héber könyv is. Csodálatos fajja a teremtményeknek. Mindezek megvalósultak s a mi ügyesség ezekben van; ne mondjátok a multat, minden zürzavaros nyomorúsága mellett is, elvesztettek.

Mindezek mellett gondoljuk meg, hogy az embernek összes földi birtokai és vívmányai közt, kimondhatatlanul a legnemesebbek az ő symbolumai, az istenek vagy isteninek látszók, a melyek alatt a győzedelem biztonságban halad előre és küzd ezen élet-küdelemben: s a mit mi az ő megvalósult eszményeinek nevezhetünk. A mely megvalósult eszmények közül, a többieket mellőzve, csak ezt a kettőt vegyük figyelemre: az ember egyházát; vagy szellemi vezetőjét, s királyságát, vagy világi vezetőjét. Egyház: mily mérhetetlen sok van ebben a szóban! gazdagabb ez, mint Golconda és a világ összes gazdagsága! A legtávolabbi hegysek szívében emelkedik a kis templom; a holtak mind körülte szunnyadoznak, fehér emlékkövek alatt „a boldog földáradás reményében”. Nagy on elpompultnak kellene lenned, olvasóm, ha az soha, egyetlen órában sem (mondjuk a kínos éjjel óráiban, midőn egy ilyen egyház kísértetiesen függött az égbolton s a Lélet mintha be akarta volna nyelni a sötétséget) szólott volna hozzád, mondván kimondhatatlan dolgokat, a melyek lelked lelkéig hatottak. Erős volt az, a kinek egyháza volt, a mit igazán egyháznak nevezhetünk; az olyan megállt a mellett, habár a végtelenség központjában és az örökkévalóság összefolyásában, de mégis férfiasan isten és ember iránt. A roppant és határtalan minden-ség rá nézve egy erős városá lón, hitben lakásá, a melyet ismert. Ilyen erő volt a biztos; ezekben a szavakban, ha igazán mondják: én hiszek. Az emberek méltán dicsekedhetnek credo-jukkal, s emelhetnek annak számára pompás templomokat, tisztelhetik a hierarchiát s adhatják annak vagyonuk tizedét: mert az a dolog megérdemelte, hogy érte éljenek és érte haljanak.

S az sem volt jelentéktelen pillanat, midőn szilaj, fölfegyverzett emberek a legerősebbet maguk közt először emelték föl magasra a paizstrónon, s fegyverek csengése közt s magasan verő szívvél ünnepélyesen mondták: légy te a mi elismert Legerősebbünk! Egy ilyen elismert Legerősebb-ben micsoda symbolum fönyelt most előtök — jelentékeny a világ sorsára nézve! A hű vezérségnek symboluma, viszonzásul a szerető engedelmességet; voltaképen, ha volt róla tudomása, első szülsége az embernek. Olyan symbolum, a melyet méltán nevezhetünk szentnek; mert nincsen-e a tiszteletben az iránt, a mi jobb mint mi, valamely eltörölhetetlen szentség? Ugyanazon alapon azt is helyesen mondák, hogy az elismert Legerősebbnek isteni jog van; a minthogy az van a legerősebbnek legyen az elismert vagy el nem ismert, tekintve hogy ki tette őt legerősebbé. S így született meg, zavar és kifejezhetetlen ellenmondások közepett (a mint minden növekvés zürzavarral jár) a királyság, az alattvalói hűségkörnyezve; s nőtt homá-

lyos-títkosan, hódoltatva és maga körül csoportosítva (mert az életnek elve volt benne), mig-nem világra szóló naggyá nőtt s a modern élet fő tényei közt foglalt helyet. Olyan ténynény nőtt meg, hogy például XIV. Lajos azt felelhette a szerelmek miatt panaszoktól tisztviselőnek: L'Etat c'est moi (Az állam? az én vagyok); s a másik nem válaszolhatott egyébbel, mint hallgatással és lesitött szemekkel. Ennyire vitték ezt a királyság ügyét a véletlen és az előrelátó ész; a XI. Lajosok, az ólom szüzzel kalapjuk mellett s a kinpaddal és kup-alaku oubliettekkel (ember-evő!) lábaiknál; a IV. Henrikek, az általuk jóslott társadalmi milleniummal, „a midőn mindenik parasztnak meglesz a maga tyukja fazekában;” s egészen ennek a rendkívül termékeny létnék termékenysége, a melyet Jó és Rosz vegyüldékének nevezhetünk. Csodálatos! A melyre nézve ismét nem elmondhatjuk-e, hogy a Rosznak roppant tömegében, a mint az hőmpölyög és árad, mindig ott van valami Jó, amába bezárva működvén; munkálva a megszabadulásra és győzedelemre?

Hogy az ilyen eszmények hogyan valósítják meg magukat, és nőnek csodálatosan a tényleg létezőnek egymással össze nem férő és örökké hullámzó chaos-tömege közt: ez a mire a világ-történetnek meg kell tanítania bennünket, ha valamire tanit általában. Hogyan növekszenek; és hosszú viharos növekvés után eléri a teljes kifejlést és érettséget; akkor nagy gyorsasággal (mert a virágzás ideje rövid) hervadásnak indulnak, szomoruan elhalnak, és szétmállanak vagy erőszakosan összeomlanak, zajjal vagy zajtalanul elenyészvén. A virágzás ideje oly rövid, mint valamely száz évben nyíló kaktusz virágé, a mely egy századig tartott várakozás után szépségét ragyogtatja egy pár órára csak. Így attól a naptól fogva, midőn a zord Clodvig a Márs-mezőn, egész seregének szeme láttára, gyorsan sujtó csatabárdjával megtörölög ketté hasítá a zord Franknak fejét, a kegyetlen szavakkal: „igy hasítad el te Soissonsban a vázakat” (St. Remiét és az enyém); le egész nagy Lajosig és az ő „L'Etat c'est moi”-jáig, mintegy tizenkét száz esztendő számlálunk, és most ez a másik Lajos is haldoklik s annyi minden haldoklik vele együtt! Így ha a katolicizmus, a feudalizmussal és annak ellenére (de nem ellenére a természetnek és a természet gazdagságának) nekünk angoloknak egy Shakespeare-t és egy shakespearei korszakot adott: — addig magát ezt a katolicizmust sem lehetett eltörölni itt, a mennyire a törvény eltörölhette azt.

De mit szóljunk azokról a hanyatlásnak indult korokról, a melyekben semmiféle eszmény se nem nő, se nem virágzik? Midőn a hit és a loyaltas kivesztek, és csak azoknak szájjal vallása s hamis visszhangja maradt meg; midőn minden ünnepélyesség pusztá látványossággá leve, s az emberek hite a tekintélyben e két dolog egyike csak: gyávaság vagy machiavelizmus? Fájdalom, ezekről a korokról a világ-történet nem taníthat semmit; ezeknek mind jobban összéb kell szoríthatniuk és végre kihagyatniuk az emberiség történelméből; ki kell törölteniök, mint haszontalanoknak — a mint hogy azok is valósággal. Boldogtalan idők: a melyekben, ha valamikor, igazán szerencsétlenség születni! Születni ilyenkor, és csak azt tanulni az összes traditiókból és a példákól, hogy Istennek mindensége a Belialé és csupán Hazugság; és a legfőbb világeselő az embereknek hierarchája! Mindamellett a mely igen igen gyásos hitben nem látunk-e egész nemzedékeket (kettőt s néha hármat is egymás után) élni, a mit ők életnek neveznek, s elütni, az újra visszatérés minden eshetősége nélkül?

Ilyen veszni indult korban, vagy a mely igen gyorsan haladt arra felé, született a mi szegény Lajosunk. Megengedjük azt is, hogy ha a francia királyságnak a természet folyásánál fogva nem lehetett sokáig élnie, minden emberek közt ő volt a legalkalmasabb arra, hogy a természet ezen folyását siettesse. A francia királyság virágzása csakugyan, kaktusz-szerűen, bámulatos előhaladást tett. Azokban a metzi napokban, mig valamennyi virág-szirmával együtt fönt állt, bár beárnyékozva az Orleans regensek, Roué miniszterek és bibornokok által; de most, 1774-ben, szirmaiktól megfosztva látjuk, egészen kopaszon, s kiveszve belőle csaknem minden élet.

(Vége következik.)

NIS VÁROS.

DUNAI BOLGÁRORSZÁG ÉS A BALKÁN

(Donau-Bulgarien und der Balkan. Historisch-geographisch-ethnographische Reisetudien aus den Jahren 1860—1875. I. Band. Mit zwanzig Illustrationen im Texte, zehn Tafeln, einem Gebirgsprofil und einer Karte von F. Kanitz, Leipzig, Verlagsbuchhandlung von Hermann Fries, 1875.)

I.

apjainkban, midőn a keleti kérdés már-már megoldásához közeledik, s az összehalmozott gyűanyag föllobbanással fenyeget, kiváló érdekléssel tekintünk ama pontra, hol a koczkának eldőlnie s a gyűanyagnak föllobbania kell. Ez a hely a Balkán-félsziget, mely már az ó-korban is nevezetes szerepet játszott egyes birodalmak és népek életében. Ránk, magyarokra, különös érdekléssel bír e félsziget, mert annak legszélsőbb északi része a mi határunk s a politikai átalakulások, melyek e földrészt érendik, ránk nézve is befolyással lesznek. Azért kiváló érdeket kell tulajdonítanunk K a n i t z F. „Donau-Bulgarien und der Balkan“ című művének, mely a napok-

ban hagyta el a sajtót, s 21 ivnyi terjedelemben 20 képpel, tiz táblával és egy földabroszszal megvilágítva adja a szerzőnek az 1860—75-ik évben tett bolgárországi tapasztalatait és tanulmányait. Kanitz Bolgárországnak dunai vagyis északi részét egész a Balkán déli lábáig utazta be, tehát azt a részt, melynek határai északon a Duna, keleten Dobruđa és a Fekete-tenger, délen a Balkán hegy-rendszere, nyugaton Szerbország. Különösen ezt a részt tette eddigelé tanulmány tárgyává, de szándéka a Balkánon tul eső részt, vagyis Thráciát is felvenni tanulmánya keretébe. Szerző csak lassan halad elő földadatának megoldásában, de épen ez ad művének maradandóbb becset, mert azt, a mit leír, előbb alaposan tanulmányozza és többször meg szemléli. Adatai, melyek a földrajza, népisméje, szokások- és viseletek leírására vonatkoznak, megbízhatók és pontosak szoktak lenni; hanem politikai ítéletei- és nézeteiben nem találunk részrehajlatlan bíróra, mert már utazása megkezdésekor a törökök iránti ellenszenvének és a bolgárok, egyáltalán pedig a szlávok iránt elfogultságának adta kifejezéseit. Ez az irány, ez a szellem művének több helyén élesen kéri, különösen ott, hol a bolgárok és törökök egymással szemben vannak föltüntetve.

K a n i t z műve történelmi, földirati és népismei tanulmány, s mindhárom iránya elég kimerítően van feldolgozva. A mű két részből áll; az elsőben az államot és a társadalmat, a másodikban uti tanulmányait ismerteti. A bolgárok eredetét és történelmét, népismei adatait, a bolgár ráják politikai jogait, a Tuna-vilajet szervezését, az ó-bolgár patriarchatus végét és a görög Fanar uralmát a bolgárok felett, végül a római katolikus és a bolgár nemzeti egyház mozgalmait tárgyalja a mű első részében. Többször volt már alkalmunk e lap hasábjain az elősorolt tárgyak közül egyiket-másikat ismertetni, úgy hogy olvasóink már e kérdésekről tájékozással bírhatnak. Különösen a bolgár nemzeti egyház mozgalmait és a bolgárok szellemi életét ismertettük bővebben s ezek után a jelen mű szerzőjének e téren tett tanulmányainak fejtegetését feleslegesnek tartjuk. Átérünk azért a mű második részére és abból adjuk a jelen rajzokat és azok ismertetőit.

Első képünk Nis pasavárost mutatja, mely pár órányira fekszik a szerb határszélétől. A mint az utas Alexinatznál török földre lép, az első török helység, melylyel találkozik, Nis városa. Ez már az ókorban és azóta minden időszakban nevezetes szerepet játszott. A görögök és rómaiak idejében Naissos, majd Naissopolis nevet viselt. Termékeny és szép lapályban a Nisava folyó

BARLANGLAKÁSOK A LOM FOLYÓ MELLETT.

mellett fekszik; lakói törökök és bolgárok; de vannak szerbek és idegenek is, habár csekély számmal; van 1000 török és 1500 keresztény háza. A város még 1867-ben a Tuna-vilajetbe tartozott, melynek székhelye Rustuk; de mint határszéli város nagyon távol esvén a tartomány székhelyétől, a prizrendi pasalikba osztatott be. 1860-ban még nagyon elhanyagolt állapotban volt; de Mithad pasa, a Tuna-vilajet kormányzója végtelen sokat tett e város emelésére. Az ő alapításából megemlítjük az új nagy katonai laktanyát, az ipartanodát, a fogházat, az új fő-órseget, a városi órséget, a város több helyén, végül az új városrészt az 1862-iki belgrádi emigránsok számára. Nisnek egyik nevezetessége a Nisava-híd és az erőd, mely erős falal kerítve s 6 bástyával van erősítve s 5 kapu vezet ki belőle. Magában az erődben több csinos épület van és pedig több laktanya, iskola, mecset, kórház, egy óratorony igen szép ékítményekkel, a pasa palotája, a fegyvergyár, a katonai sütőház, a katonai és polgári hatóságok hivatalai, a fogházak és végül egy observatorium, melyről gyönyörű kilátás nyílik a kies vidékre, melyet hegyek szegélyeznek a láthatárban és a városra, melynek mindenik épülete mintegy kert közepén van építve. Nisben magában és környékén sok római téglát és egyéb maradványt és régiséget lehet találni, melyek a régi Naissus nyomára vezetnek.

Századok előtt Nis volt a byzanti és dunai tartományok kereskedésének csomópontja. Itt született Nagy Konstantin, ki a várost sok épü-

lettel díszítette, Kommen Manuel erősítette meg Belgrád és Zimonyhoz hasonlóan. Itt verte meg II. Claudius a góthokat 268-ban és megmentette a veszélyben levő Rómát a bizonyos pusztulástól. Atilla elpusztította ugyan Naissust, de Justinian Naissopolis név alatt újból felépítette. Itt vette a hitehagyott Julian Konstantinnak az ő ellenfelének halála hírére és a kereszties vitézek Konrad alatt e város falain vonultak át. Még sok más nevezetesség van e város nevéhez

A VICTORIA REGIA LEVELE.

kötte, mely a byzanti évkönyvekben Nissus néven fordul elő, s később Nissára, majd Nisre változott. Naissus fekvését nem kell épen azon helyen keresni, hol ma Nis fekszik, hanem valószínűleg a Nisava balpartján fekvő Gradiste helyén fekvett; az ott látható romok és ásatások legalább azt látszanak bizonyítani. Különben ilyen romok Brzibródnán is találtak, s a byzanti stílusnak nyomait fedezhetvén föl rajta, kétséges, vajjon nem itt fekvött-e a Nagy Konstantin által épített palota?

Nis fekvése igen alkalmas és előnyös harczászati pontja a törököknek. Megakadályozza a szerbek bejövését Moesia belsejébe és más részről a szomszédságában levő harczias albán népségre támaszkodva a fölkelő bolgárokat is zárva tartja. Nis továbbá a megerősített tábor, melyből a törökök, mint ezt a szerb függetlenségi harczokban is tették, könnyen kitörhetnek. Semmi sem képes őket a bolgár Morava mentén utjokban feltartóztatni, mert Alexinatz vidéke

csak igen kevés oltalmipontot képes nyújtani. A törökök szultán Amurad alatt 1375-ben foglalták el Nist, s ezzel a független szerb állam is romba dőlt. Azóta Nis mind e mai napig nevezetes és elhatározó szerepet játszott igen sok ütközetben, mely egyrészt a törökök, másrészt a szerbek, magyarok és Ausztria között vívott. 1737-ben az osztrák-magyar sereg elfoglalta Nist a törököktől s III. Károly király az elfoglalt város egyik mecsetjét keresztény templommá alakította át. A táborban Tedeumot énekeltek és a lothringeni herceg; a tábornokoknak nagy diszkrétumot adott. Nis nem sokáig volt a császáriak kezén, még azon évben, okt. 18-án kapitulált s így visszajutott a törökök birtokába. Azóta a keresztények a török hatalom alatt élnek.

Nis vidékén van a török barbarság jelül kikiáltott és elhíresült koponyaoszlop. 1809-ben a szerb szabadságharczban elesett harczosok fejéből rakták ez oszlopot, s 16 sorban 16 fejet, összesen 1024 koponyát raktak a téglából épült oszlop üregeibe. A kelekuleszi (koponya torony)

VICTORIA REGIA, TELJES VIRÁGÁBAN.

nevű oszlop és győzelemjel a konstantinápolyi uton, Nistól délre emelkedik nem messze az országutól. A koponyákat már jobbára kiszedték a toronyüregeiből s eltemették; csak annak csuca felé látható még itt-ott egynehány koponya, a mint az üregből az utasokra meresztek tekintetüket.

Másik képünk a barlanglakók falvát mutatja be. E szerencsétlen bolgárok, kik egykor évek előtt még többi fajrokonaihoz hasonlóan rendezett községekben laktak, az orosz izgatásnak áldozatai.

Az 1860-ik év a bolgárok politikai életében éppoly jelentőségű, mint az 1848. az európai népek életében. Az 1860-ik év a sokajg hamu alatt lappangó gyúanyagot lángra lobbantotta Törökország északi tartományaiban. Gortsakoff herczeg kiáltványa, melyet a rájáék helyzetének javítása iránt a nagyhatalmakhoz intézett, nem nyugtatta meg a kedélyeket, s 1860-ban már egy nagy bolgár forradalom kitöréséről beszéltek. A török kormány e bajokat, melyek komoly szint kezdettek ölteni, azzal nyomta el, hogy a fölkelést, mely csak keletkezében volt, csirjájában fojtotta el. A nyugtalankodók itt-ott felütöttek ugyan, fejüket, egyes vidékeken voltak is felkelő csapatok és összeütközések, de a zavar mindig csak egy szűkebb helyen maradt s általában nem növelte ki magát. A levett felkelők egy része a hegyekbe menekült és így alakultak legtöbb vidéken veszedelmes rablóbandák, a béktelenek pedig, kik a kényszerviszonyokkal nem tudtak megbirkózni, azok kíváncsoraikat hazájukból. Az orosz kormány kapva kapott a kedvező alkalmon, a bolgárokat legszebb ígéretek mellett Krimbe telepítette, hol a tatárok kíváncsorsága következtében a népesség jelentékenyen megfogyatkozott. 1861-ben ezereknél vándoroltak ki a bolgárok, különösen a Duna mellékről. De az a tejjel és mézzel folyó Kanaán, milyennek az orosz agensek Krimet feldicsérték, nem elégtette ki a bolgárok igényeit. Nem érezték magukat új hazájukban még annyira sem otthonosan, mint a török kormány zsarnoki igája alatt s újra visszakiváncsorkoztak előbbi hazájukba. Mialatt a bolgárok kivándoroltak, a török kormány az általuk elhagyott földekre és falvakba tatárokat telepített le a Krimből, kik az új jövevény bolgárokkal hazát és birtokot cseréltek, ugy hogy 1862-ben a bolgárok volt lakóhelyein mindenütt krimi tatárok voltak otthonosak. A bolgárok legnagyobb része visszajött régi hazájukba, elhagyott tűzhelyeiket már nem vehették birtokukba, mert ott már mások ütöttek tanyát; kénytelenek voltak tehát barlanglakókat és nyomorult viskókat építeni, melyekben megvonhassák magukat. Félig földbe ásott, földdel és rózsával fűdött és a földből hosszan kinyúló nád-kéményekkel ellátott patrikat százával láthatni a Lom folyó mentén, különösen Vaszilovee falu környékén, melyeknek lakói emigráltak bolgárok. Hogy e nyomorult, egészségtelen és szegénységet teljes mérvben igazoló viskókban is szivesebben laknak e szegény emberek, mint lakhattak volna az oroszok által számukra épített falvakban, kiáltó bizonyossága annak, hogy még ilyen körülmények között is elviselhetőbb a pogány barnak kikiáltott török uralma, mint a faj- és vallásrokon orosz hatalom dédelgetése.

Erődi Béla.

Az ajnácskői fürdő.

Dr. Rózsay József főorvostól.

Az ajnácskői fürdő (Bataházi pusztá) néhány percznyi távolságban fekszik Ajnácskői helység mellett, Gömörmegyében, 859 lábnyi magasságban a tenger színe felett. Alig lehet kedvesebb pihenő, mint ezen gyógyhely. Bazalt-hegyektől körülölvő, egy csoport falusi kinézésű tiszta épület áll egy szép erdő tövében. Keletről és délről a Medves hegység, nyugatról az u. n. várhegy, északról ismét hegyek veszik körül, úgy hogy e kies helynek az időjárás viszonyosságai ellen minden oldalról védve, mindazon tulajdonságai megvannak, a melyek egy gyógyfürdőnek helyi föltételei.

A gyönyörű völgyben sűrű fásorok között buzognak föl az ajnácskői földváros kenes vizek. Földtani viszonyok: Termékeny fekete föld, s vastag, alatta több lábnyi mély kékes agyag, aztán homok, melyből az ásványvíz sok

szénsavgázzal fakad; a víz nem egészen emelkedik földszinre, a kutaknak lefolyása nincs; a merítésnél azonban észrevenni, hogy nagy vízmennyiséget képesek szolgáltatni. Esős időben, mikor a földfelületet víz borítja, látni, hogy itt mindenütt gáz fejlődik.

Az ajnácskői gyógyhelynek három eredeti forrása van: a régi főforrást, báró Kemény Gábor, Ajnácskői birtokosa tiszteletére a magyar orvosok és természetvizsgálók Keményforrásnak nevezték el, a másodikat dr. Kovács Sebestyén Endre tiszteletére Kovács-forrásnak, a harmadikat Széchenyi-forrásnak. Van azonkívül két hatalmas ásványos kut, a felső és alsó fürdőkut.

A középhőmérsék: a Kemény-forrásban 10,3° C; a Kovács-forrásban 12,3° C; Széchenyi-forrásban 12,0° C; a felső fürdő kutban 10,0° C; az alsóban 13,1° C; a levegő középhőmérséké 16,3° C. A három forrás fajsúlya: 1.002154, illetőleg 1.001952 és 1.00192. Tartalmaznak csekély mennyiségű jódt mellett halványt, kén-savat, szénsavat, kevés kovásvas, vasoxydul, timföldet, strontiant, meszet, magnésiat, hamanyt és szikenyet.

Ezen alkatrészeket következő só-összetételekben fordulnak elő: kénsavas haméleg (a Kemény-forrásban 1000 rész vízben 0,01 rész), konyhasó (0,07 r.), forrásavas natrium (0,08 r.), szénsavas szikéleg (0,13 r.), szénsavas mész (0,72 r.), szénsavas magnesia (0,17 r.), szénsavas vasoxydul (0,13 r.), alji phosphorsavas timföld (0,003 r.), kovásvas mennyisége (0,08 r.). A szilárd részek összege a három főforrásban 1,4365, illetőleg 1,2370 és 1,0296 rész 1000 rész vízben.

A három forrásnak egy helyen jelenléte, a nagyhatalma alkatrészekben egymással vetélkedő gazdagsága e fürdőhely kitényé. A források a jódtartalom égvényes és földes vasas savanyvizek közé tartoznak. A Kemény-forrás vize kénköveggázt is tartalmazván (0,26 köbcentimétert 1000 r. vízben), a kénes vasas vizek közé sorolandó. A szénsav tartalomra nézve Ajnácskői forrásai akármely hasonlóságtelű vízzel vetélkedhetnek. A Kemény-forrás 1272,30, — Kovács-forrás 836,2 és a Széchenyi-forrás 878,6 köbcentiméter szabad szénsavgázt tartalmaz 1000 rész vízben.

Zsigmond Vilmos bányamérnök egy alkalommal a vidékre kirándulván, nemcsak az ott jelenleg ismert ásványforrásokat, de egyzersmind egy pár közelben levő édesvízi forrást is megvizsgált. Észleléseinek és különösen vizméréseikről megfigyeléseinek eredménye az volt, hogy lenni kell nagy mélységben oly víz-tartónak, mely 24 óra alatt több ezer akó vizet képes adni és melynek vize a környezetben kifejlődő nagy mennyiségű szén-gáz által igen nagy hihetőséggel felnyomatnék olykép, hogy ha talán 40—50 öre beható furás eszközöltetnék, abból savanyu viz ugranék ki. Ennek alapján furás eszközöltetett a Kemény- és Széchenyi-forrásokat egybekötve egyenes vonal közepén. Szén-gáz savanyu vizre már 1 1/2 mélységben akadtak; lejjebb haladva a víz erősebb, s mintegy 20—25 ölnél oly savanyu volt, mint a Kemény-forrás vize. Ily módon egy és ugyanazon hamuszínű fővénnyel 50 ölnyre hatoltak. E rétegen állati maradványok nincsenek. A furás eredménye tehát 50 ölnél, vasplécsóval kibélt furás, melyben már 1—2 lábnyira a földszin alatt állandoan van víz. A vascsőben levő víz tiszta és szén-gáz, de a vascső által bizonyos kellemetlen íz nyer. Van e vascsőben alkalmazva egy egyszerű szivattyu, ezzel a vizet fél vagy 3/4 óra alatt könnyen ki lehet szivattyuzni, 21—22 láb mélyre; pár óra alatt újból megtelik.

Ha a szivattyuval a csőben levő víz 20—21 lábnyit sülyesztetik, bizonyos periodice megújuló zúrog, zúgás, forrás, füstölés ismétlődik a csőben időről időre. A ki először hallja ezt, könnyen elkaphatja fejét a cső nyílása felől, tartván attól, hogy a víz szemközti löki. E zúgások 20—21 lábnyi mélységben minden 12—15 perczen ismétlődnek és 2—3 perczet tartanak, a mint azonban a víz színe feljebb emelkedik, az időközök nyulnak, a zúgás tartama és intenzitása apad. Midőn háborítatlan állapotban van a cső, periodicitást a gázkifejlődésben, a víz buzogásában nem lehet észrevenni.

Ohajtható lenne, hogy e furások folytatassanak, s föltehető, hogy a tulajdonos, báró Kemény Gábor, ki már eddig is annyit áldozta-

tot hozott e fürdőnek, a furást addig folytattatja, míg (savanyu?) víz felugrása által az eredmény lesz. Éz által a vidék, mely hatalmas gyógyhatánnyal gazdagodnék, kies voltában gyarapodnék és nem maradna el kárpótlása azon sok anyagi áldozatnak, melyet a nemeskeblű birtokos a tudománynak, a szenvedőknek már eddig is hozott.

Ajnácskői és környékének égalja nem zordon, a szőlő ott jól megerik. Délnyugotra és nyugotra a fürdőintézetűl a fölemelkedő hegyoldalokon szép erdők díszítik, melyek egyzersmind részben sétatnyokká vannak átalakítva. Ezen, a fürdőt délfelől és nyugot felől környező erdős helyek sokat gyengítik a délnyugoti és nyugoti szelek erejét. A fürdőtől keletre fekszik a kúpalakú Matricshegy, szőlőkkel fedett oldalai jeles borokat termelnek. A fürdőtől északra fekszik, mintegy 1000 öre. Ajnácskői helysége, melynek hegyén emelkedő szirtja és várromja kellemes kilátást nyújt a fürdőből. A fürdőtől tekintve az ajnácskői vár hegye és háta megett levő szőlős és érdekes bércek elzárni látszanak a Gortva keskeny völgyét. Az égalji viszonyok egyáltalán kedvezők. A fürdőidény rendez viszonyok között május 15-én megkezdődik és tart szeptember 15-ig.

Ajnácskői mind kedvező fekvése, mind vízének alkatrészeinél fogva használható mindazon kórfolyamatoknál, melyek a táplálkozás satnya voltával, a vér elemeinek ritkulásával járnak, tehát mindazon bajoknál, melyek görvénykór és idült lobos bálmalnaknak folyományai, különösen pedig vérszegénységnél. A fürdőhely, mint mondtuk, minden irányban óva van szelektől, a lég ott nem száraz, a növényzet buja, égalja egészséges, — mindezen előnyöknél fogva, mint megbetegedő gyógyhelye is tekinthető, annál is inkább, mert mint értesülünk, a savókura mellett a szőlőkúra behozatala is kilátásban van.

Fürdői viszonyok: Négy külön épületben van összesen mintegy 32—35 vendégszoba. Egynek-egynek naponkénti ára 60 krtól 1 firt 50 krig van megállapítva. A fürdés melegeit vízben kádakban történik; 10—12 fürdő-szobában van felállítva mintegy 18 fürdőkád, a melyek közül 12 pléből, 6 fából van. Egy fürdő ára a plébőkádban 60 kr., a fakádban 40 kr. Inni csak egy forrásból szoktak, a Kemény-forrásból. Fürdőnek való vizet a Széchenyi- és Kovács-forrásból meritenek. Hogy a fürdésre használt vízből minél kevesebb szénsav menjen veszendőbe, szükséges lenne két fenekes kádakat készíteni. A kád telítetik hideg ásványvízzel — a mennyi a fürdésre szükséges — és a két fenék közti ürbe gőzgép által gőz bocsátatik, mely pár percz alatt a fürdésre szükséges hőfokra hozza a kád vizét, s a szabad szénsav megmarad; míg ha a víz előre melegítették, elveszti teljesen szénsavtartalmát, s így megfosztatik a bőrre és az egész szervezetre ható anyagától. Ily kettős fenékű kádakat használnak a Taunus hegyek közt levő fürdőkben Bajorországban, pl. Schwalbachban, mely fürdőhely gyógyhatása e készílék által nagy mérvben gyarapodott.

Van azonkívül a fürdőintézetben egy szálloda, étteremmel és egy pár mellékszobával, továbbá egy kocsma, istállóval és kocsiszinnel. Van végre egy újabb időben készült terem a vendégek rendelkezésére, mely tánc- és egyéb multságokra alkalmas. Reggel és este naponként cigányzene szolgál a vendégek mulatására.

A fürdői étkezést a vendéglőben lakó vendéglős eszközli, jól és jutányosan. Gyümölcsöt, különösen szamóczát és málnát bőségesen szoktak árulni. Megjegyzendő azonban, hogy némely szilvanemkek, meggy és főleg ribizske a tapasztalás szerint nem igen egyeznek meg a forrás savanyu vízének élvezésével.

Sétányul szolgál a fürdő körül levő igen szép kanadai nyárfák alatt vezető utak, továbbá a gyümölcsöskert némely szélesebb ösvényei és különösen az erdőben vágott pár ezer öre terjedő sétantak.

A fürdőtől nem messze egy pár igen jó és dús édesvízforrás is van. Eddig valamelyik rimaszombati vagy fileki orvos hetenként néhányszor meglátogatta a fürdőt és végezte az orvosi rendelést. Reméljük, hogy a jövőben a fürdőidény alatt ott lakó orvos fogja teljesíteni a betegek gyógykezelését.

Ajnácskői falunak három nevezetes pontja van: a vár, az ősemelők nevezetes lelhelye, a

pogányvári kráter. A vár bazalt - breccsiából álló merdek hegyen emelkedik. E várról tudjuk, hogy 1540-ben Balassa Menyhért birta, aztán a törökök kezébe, majd a Felediek, Kubinyiak, a Fekete, Vécsey és Vay családtagjai bírták. Ajnácskői egy pontján az ősemelők maradványainak nagy sokaságát találni, melyekből a nemzeti muzeumnak igen sok példánya van. A pogányvári kráter különösen érdekes a vele összefüggő bazalttódulások által. Ez érdekes hegytetőre legsokkottabb a kirándulás. Oda elég alkalmas gyalog ut vezet alulról fölfelé kezdve az ujonnan ültetett szőlő mellett, feljebb az erdőben folytonosan emelkedő hegy élén. A fürdőtől a Pogányvár tetejére gyaloglás mintegy 3, vagy lassabban menve 1 1/2 órát vesz igénybe. Lefelé ugyanazon utat 3/4 óra vagy 1 óra alatt szokták megtenni. A Pogányvár szikla-barlangjairól is nevezetes, a több százra menő barlangokat ősidőkben emberek lakták, azokban mainap is érdekes kő- és bronzkor régiségeket találhatni. A Pogányvár sikkja cyclops-féle köfállal van körülveve.

Egy másik kirándulási pont, a melyhez Ajnácskői rendes szekéruton kell menni, a régi ajnácskői vár romjai.

Közlekedési viszonyok: Még csak pár évvel ezelőtt nehezen hozzáférhető volt az ajnácskői fürdő, most már e tekintetben tetemes a haladás, habár a fürdőintézetet tekintve, sőt a völgyek és utak elágazását is, igen hibásan van a gőmőri vasutnak az ajnácskői fürdőhöz legközelebb levő állomása Balogfalván állítva fel és nem a vasutonál azon pontjára, melyen az a Gortva völgyébe lép, a mely pont a fürdőhöz sokkal közelebb esik. Balogfalva egyébiránt csak egy mértföldnyi távolságban van a fürdőktől, onnan Ajnácskőhöz nagyobb részt kövezett ut vezet. Balogfalva Fülektől mintegy két mértföldre, Pestől 20-ra fekszik. A tulajdonképeni fürdő - környék: Rimaszombat, mely Ajnácskőtől mintegy 4 mértföldnyire esik, a hova Balogfalván át kő- és vasut vezet; Losoncz 4 1/2 mértföldnyi távolságban, vasut által a fürdő helységgel összekötve; Eger 5 mértföldnyi távolságra; végtére Salgó-Tarján, melyhez 2 1/2 mértföld hosszú egyenes vonal vezet.

Hátrányos e fürdőre a gőmőri vasut menete, mely szerint jelenleg csak éjjel lehet az állomás-helyre megérkezni s onnan elindulni. Ezek fölemlyése után azon meggyőződésemet fejezem ki, hogy ezen kies vidék — a természetől egyébként is annyira megalódott gyógyhely idővel hazánk hírneves fürdői sorába fog emelkedni.

A REJTELMEZ SZIGET.

Második rész: Az elhagyott.

XI. Fejezet. Az életmentő. Az elhagyott története.

December 3-án Harbert elvált a társaságtól és halászni ment a tó déli partjára. Fegyvertelen volt, mint rendesen, mivel a sziget e részén a róka-ostrom óta nem mutatkoztak vadállatok.

Az otthon maradtok egyszerre hangos segélykiáltásokat hallottak a távolból, arról az oldalról, a merre Harbert távozott.

Pencroff és Nab, a kik közelebb voltak, ledobták ásóikat s arrafelé rohantak. De az idegen — kinek közelletét senki sem gyanította — megelőzte őket s a sürüből egy ugrással a Glycerin patakon átvette magát, ott természet a hol Harbert, elrémülve, égnék meredt hajakkal állott — egy iszonyatos jaguárral szemben, mely leguggolva lesben látszott állani, gondolkodva: mely perczben ugorjék elmozdítani. De az ismeretlen, fegyvertelen maga is egy kézi készen kívül, rohanva szaladt neki; mely most, Harbertől új ellensége felé fordulva, készen várta merész magtámadóját.

Küzdelmök rövid volt. Az ismeretlen rendkívül erővel s még csodásabb ügyességgel bírt. Nyakán szorította meg a jaguárt, oly erővel, mintha srófa csavarta volna, föl sem véve iszonyú karmait, melyek husába melyedtek — s mikor már a fojtogatástól vonaglani kezdett az állat, balkézével épen a szívébe döfte a kést.

Az idegen felugrta a földre esett állatot s el akart szaladni. De Harbert hozzá szökött s megragadva kezeit kiálta:

— Nem, nem szabad távoznod, nem bocsátlak el!

A többiek is odaérkeztek azalatt, s maga Smith Cyrus kezét nyújtá e szavakkal:

— Barátom! hála-tartozásunk van irántad; gyermekünk megmentéseért saját életedet kockáztattad.

— Az én életem! — mormogá az ismeretlen. — Mi becse van annak? kevesebb a semminél.

— Meg vagy sebesült? — kérde Smith, látva, hogy karjaiból s vállából, a vad állat karmai helyén csorog a vér.

— Nem tesz semmit.

— Add kezedet!

Az idegen keresztbe fonta karjait s durván kérdezte:

— Kik vagytok? Mit akartok tőlem? Mi közöttök hozzám?

Smith Cyrus erre röviden elmondta a magok történetét, Richmondból menekülésétől kezdve, hogy ezáltal az idegen bizalmát felkeltse. Ez a legnagyobb figyelemmel hallgatta végig.

— S most, hogy minket ismersz: nem adnál-e kezet?

— Nem! — felelé az idegen tompán. — Önök besületes emberek. — Én pedig, oh én!...

E félbeszakított mondat meggyőzte őket, hogy az ismeretlen lelkét valami nagy bünyemléke terheli, multján valamely nagy szenvedés ült. De hogy lelkét a bűnbánat s önvád elfoglalta: ez a legjobb jel volt a jövőre nézve. Ők nem akarták bizalmát erőszakolni. Hitték, hogy jó idő s talán nemokára, mikor önként fog jövedni mindent, E hitben magokkal zették ugyan, de nem háborgatták további kérdéseikkel.

Néhány napig teljesen magába vonulva élt. Folytatta előbbi munkáját a kertben és földelken. De a többiek társaságát kerülte, még ebédre sem ment be, a szabadban hálát; mintha félne az emberek, hasonló társaságtól.

Egy héttel utóbb, december 10-kén, Smith Cyrushoz közeledett az idegen s alázattal így szólta meg:

— Uram, egy kérésem volna önhöz.

— Szólj, barátom.

— Engedjék meg, hogy lakjam én oda len a juhakolban.

— De hisz ez nem emberi lakásnak való.

— Elég jó lesz az nekem.

— Jól van, barátom, a mint akarod. De tudd meg, hogy bármikor szivesen látunk itt — s akármilyen mondanivalód lesz, jój hozzánk bizalommal.

— Köszönöm, uram, — szólta s lassan eltávozott.

Cyrus azonnal gondoskodott, hogy a juhakol némely legszükségesebb eszközökkel s némi kényelemmel legyen ellátva. Levitette oda az idegen ágját, egy pár butodarabot s evő edényt, fegyvert és löszereket. Az akol, mint tudjuk, egy pár mértföldnyire lenn volt a gránit-háztól s így az ismeretlen ottani lakása valódi elköltözés volt.

A következő nap este, a napimunka bevégeztével, az ismeretlen, ki azóta egy szót sem szólt, megjelent gazdái előtt s minden bevezetés nélkül így szólt:

— Uraim, mielőtt eltávoznám, akarom, hogy ismerjék történetemet.

— Nem akarunk, ha nehezedre esik, semmit tudni, — mondá Cyrus.

— Kötelességem szólani.

— Tehát ül le.

— Állva maradok.

— Készek vagyunk meghallgatni, a mit mondani akarsz.

Az ismeretlen a szoba egyik szögletében állott. Feje födetlen volt, mellére csüggesztve, s egész lényén nagy megtörttség látszott.

Halk, siket hangon kezdett beszélni.

„1854-ben, december 20-dikán egy gőzyacht, a Duncan vetett horgonyt a Bernouilly-foknál, Ausztrália nyugoti partján, a déli szélesség 37-dik foka alatt. A yacht Glenarvan skót lord tulajdona volt; s rajta a tulajdonos, fiatal neje, egy angol őrnagy, egy francia tudós s egy fiu és egy leány voltak. E két utóbbi a nearég elveszett Grant kapitány gyermekei. A hajó kapitánya Mangles János volt s a legénység tizenöt főből állott.

Mi járatban voltak? röviden elmondható. Grant kapitány elveszése után néhány hónappal egy a vizen úszó palackot fogott ki épen a Duncan, az irlandi tengeren. E palackban egy angol, francia és német nyelven szerkesztett irat volt, mely arról értesített, hogy a Britannia (a Grant hajója) hajótörést szenvedett, de hárman megmenekültek, és pedig maga Grant kapitány s két ember; s hogy szárazra menekültek, a déli szélesség 37°-a alatt; a hosszúság is meg volt írva, de a papír épen azon ponton átázva, nem volt olvasható.

A földet tehát a déli szélesség 37-dik egyenközűjén kellett körüljárni, hogy Grant kapitányra rá akadjanak. Miután az angol tengerészihatal e bizonytalan vállalkozásra nem volt hajlandó: Glenarvan lord föltette magában, hogy megteszi ő, s kis gőzyachtjával fölkeresi Grant kapitányt.

Magához vette a Grant két gyermekét: Maryt s Róbertet s Glasgowból megindulva, át az Atlanti-oczeánon, s Dél-Amerika végfokánál a Magellan-szoroson, fel a pattagon partokon a 37-dik egyenközűjéig, ott kezdette meg kutatását. Dél-Amerika eme keskeny részén szárazon mentek át, a hajó pedig a tulsó (keleti) partra a megfelelő ponthoz, a Corrientes-fokhoz ment előre s ott várta be őket.

A kontinensen Grant kapitánynak semmi nyomát nem találván, november 13-kán újra hajóra ültek s tovább folytatták kutatásaikat az oczeánon. Mindenütt szorosan a 37-dik egyenközűn maradvá, siker nélkül kutatták át a Tristan d'Acunha és Amsterdam szigeteket, s így érkeztek Ausztrália szárazán (Uj-Hollandnak) nyugoti szélére, a Bernouilly-fokhoz. Glenarvan lord e szárazon is egy akart átmenni, mint Dél-Amerikán, mindenütt a 37-ik fokon maradvá. A parttól néhány mértföldnyire egy irlandi települő majorját találta. Ez szivesen fogadta az utasokat. A lord elmondta utazása célját. Az irlandi mitem hallott Grant kapitányról, hajójáról a Britanniáról, sem hajótörésükről. De egy szolgálja, a ki az elbeszélésnek tanuja volt, előlépett s így szólt:

— Mylord, adjunk hálát istennek! Ha Grant kapitány még életben van, akkor itt van Ausztráliában. Én egyike vagyok a Britannián voltaknak; de a hajótörés perczében egy deszkán usztam ki a partra s azt hittem, hogy egymagam menekültem meg.

Ez az ember Ayrtonnak hívták s bizonyítványai voltak, hogy kormányos volt a Britannián Mostani gazdájának Ben Joycenak nevezte magát. Oly hévvel s őszintén beszélt, de gazdája is annyira jót állott érte, hogy Glenarvan

„A Grant kapitány gyermekei”: ez a ezime Verne egy másik szintén érdekes regényének, melyet olvasóink közül is valószínűleg ismernek némelyek, s melylyel e ponton a jelen regény némely összeköttetésbe van hozva. — Atdolgozó.

lordnak eszébe sem jutott szavaiban kételkedni. Pedig ez az ember a leggazabb áru volt. Grant kapitány őt, hűtlenség miatt, elcsapta szolgálataiból s kitéte Ausztráliába. Ő eddig mit sem tudott Grant további sorsáról; a lordtól hallá hajtórészt s a meneküléséről szóló adatot. Egy gonosz terv villant agyába: elfoglalni a lord gőzyachtját s kalózhajót csinálni abból. A deportált fegyverek közt voltak czimborái, a kiknek segélyére számított merényletében.

Azt hazudta, hogy a Britannia hajótörése Ausztrália keleti partján történt s tehát ott kell keresniök Grant kapitányt. Maga kalauzul ajánlkozott. A lord elfogadta tervét s a hajót a másodkapitány Austin Tamás vezénylete alatt a Melbourne-i kikötőbe küldötte, hogy ott várja be további parancsait.

A kutatás Ausztrália szárazán, természetesen, sikertelen maradt. A kutatókat, titkon, mindenütt az Ayrton gaz czimborái csapata kísérte, várva az alkalmas percet gonosz tervök kivitelére.

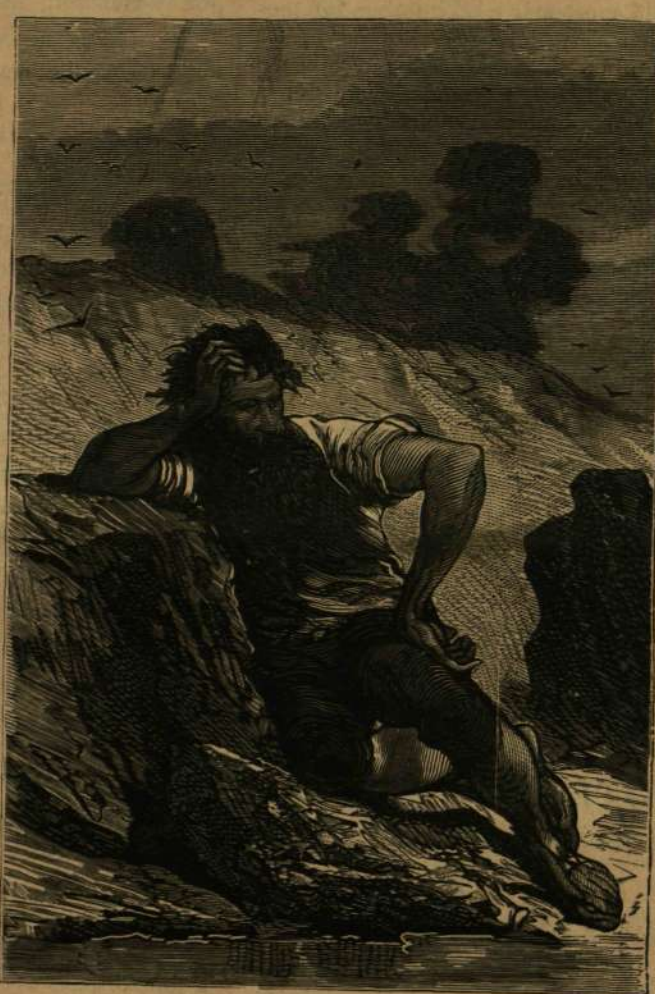

Nyakán szoritotta a jaguárt.

írának engedelmességet. A düh elvette a gonosz eselszövő esztét. Megpróbálta fellázítani a hajó személyzetét; arany hegyeket ígért nekik, ha Austint a tengerbe dobják s őt ismerik parancsnokjoknak. Ez kitűdött s a kapitány vasra verette a lázítót. A hajó Uj-Zeelandban kötött ki s ott várt urára.

Lord Glenarvan megérkezve Ausztrália általa kijelölt keleti pontjára, — a Duncant természetesen nem találta ott. A francia tudós most vallotta be a tévedést. Uj hajót béreltek s Uj-Zeelandba eveztek. Austin kapitány elmondta a történeteket. Ayrton, vagy is Ben Joyce mindent bevallott s midőn Lord Glenarvan azzal fenyegette, hogy az angol hatóságok kiszolgáltatja, térdeire esett s csak azon könyörgött, hogy mintsem azt tegye vele, inkább tegye ki valahol egy pusztá szigeten.

Ugy lón. Glenarvan lord még tovább ment a 37-dik egyenközün. Az első pusztá sziget, melyet értek, a Tábor-sziget volt. Itt megtalálta Grant kapitányt, a ki e szigetre menekült két

A többiek társaságát kerülte.

A REJTELMEZ SZIGET.

Most Ayrton azon volt, hogy rávegye Glenarvan lordot, hogy hajóját a Melbournei biztos kikötőből Ausztrália lakatlan s vadon keleti partjára rendelje, a hol czimboráival könnyű lesz azt hatalmukba keríteniök.

Glenarvan helyesle az Ayrton javaslatát s meg is irta a rendelkezlet Austin másodkapitányt. Vagy inkább rábizta annak megírását a francia geograffra. Ez pedig, tévedésből-e, vagy mert valami gyanuja volt Ayrtonra, Ausztrália helyett Uj-Zeeland keleti partjára rendelte a hajót a másodkapitányhoz irt levélben, melyet Ayrton maga vett át, hogy Melbourne-ba vigye s kézbe adja.

Ezen bukott meg a gyalázatos eselszövő. A másodkapitány elolvasta a levelet; felszerelte a hajót s elindult vele — Uj-Zeeland felé. Ayrton nem tudott hova lenni dühében; czimborái az általa meghatározott ponton lesben állottak. Hiába esküdött, hogy Glenarvan lord Uj-Hollandia keleti partján várja a hajót, a levélben Uj-Zeeland állott s Austin csak az

társával s ott a Britannia tört deszkáiból egy kis házikót épített magának.

A feltalált helyét most az árulónak kelle elfoglalni a pusztá szigeten. El is foglalta...

Ez a nyomorult, — a kit önköt, 12 évi száműzetés után, mint vad állatot találtak s fogtak el, — ez a nyomorult Ayrton vagy Ben Joyce — én vagyok!"

(Folyt. követt.)

Egyveleg.

— Szentpétervári nagy veszélyben forgott a napokban. A mult hét elején ugyanis a város szomszédságában levő erdőszélen tűz ütött ki, s nem annyira tűzveszélylyel, mint inkább a felrobbantás veszélyével fenyegette az orosz fővárost, mivel az erdőben óriás tömeg lópor van felhalmozva, s tartani lehetett attól, hogy a tűz ebbe fog belekapni. Az égő tözeg átható tüze és a nehé, fojtó füst, mely a várost elárasztotta, csak növelte a félelmet. A helyorség egész erendeként rohant ki a veszedelem színhelyére, de kikerestük már több mint 25 négyzetméternyi terület lángban állt. E terület félkör alakban két kerületre terjed ki, a

szentpétervári és schlüsselburgira, s teljesen körülfogta az erdőben levő löportárt. Az égő anyag részben cserje, részben száraz fű, összevagdalt fa, és nagy mennyiségű tözeg (turfa). A löporerősségi lehetősége már el van hártva, egyes helyeken azonban még több napig eltart, míg a tüzet elnyomják.

— A jelen nyár időjárási rendkívüliségeit külföldi szaktudósok így magyarázzák: A sarkvidéki légáramlatok túlsúlya következtében a légben és a földszínen a hőmérsék felhőtlen ég mellett már május havában tútelmekedett a normalis átlagon, nevezetesen keleti Németország sikkjain és a Szarmat síkságon. A magas hőmérsék június 6-ig tartott. A forró napok hosszú sora szükségképp azt idézte elő, hogy a levegő az európai szárazföld felett rendkívül megritkult; nagy légáramok szállottak fel. Ez által az atlanti óceán felett elterülő hidegebb levegő tért nyert, nagy erővel átözönlött Kelet-Európa forró légkörébe s így általános csapadékok és itt-ott felhősakadások keletkeztek, melyek déli Franciaországban és nálunk nagy pusztításokat okoztak.

— Uj neme a temetkezésnek. Egy berlini vegyész azt az ajánlatot teszi, hogy a holttesteket cementből készült koporsóba tegyék, s a fenmaradt fűt big cementtel kitöltvén, az egészet ismét egy már kész cement fedővel fedjék be. Ez eljárás által a holttestek

A legszebb vízi rózsza.

(Victoria regia, Lindley.)

Budapest közönsége jelenleg oly kellemes látványban gyönyörködhetik, a mit az ó-világban még bizvást ritkaságnak nevezhetünk. Magyarországon meg, tudunkkal legalább, épen ez az első eset, hogy a Victoria regia, a forróövi Amerika e felséges növénye szemlélhető, és pedig teljes virágjában.

A kerepesi országúton kifelé tartva, csakhamar elmaradnak mellettünk: jobbra a város temetője, a kökerítésen is tulmagasló pompás emlékeivel, balra a deszkázuló kereskedők telepei, kissé tovább a száz-ház gyarmat, Budapestnek e legújabb külvárosa, s mind tovább haladva az országutat beszegő, szálas topolyfák árnyékában, — kocsin kis félóra alatt érjük el a balkézfelől eső Rákos-falvát, melynek egyik nyaraló kertjében (a hol a szentmihályi ut balra kanyarodik) ezülnak elértük.

Virágos kertbe lépünk, melynek közepén vasszerkezetű üveges kupola vonja magára figyelmünket, a mely alatt Dr. Prokop Jenő fáradozásainak sikerült a ritka növényt nemcsak fölnevelni, de virágzásra is indítani.

A Victoria regia hazája az a gazdag-tenyészetű vidék, a hol a nálunk csak törpességben silyló növények óriási nagyságukra nőnek. Mentől inkább közeledünk az egyenlítőhöz, annál változatosabbak az alakok, annál igazabb a növények szinompája, annál megragadóbb a szerves élet erőteljes fejlődése, örök ifjúsága.

Forróövi Amerikában, az egyenlítő két oldalán, a meddig az atlanti tenger folyamrendeszerének határa terjed, a víz meg a melegség osodákat művelnek: a tropikus tájak jelleme sehol sincs oly bámulatosan kifejlődve, a növényi alakok erőteljessége, változatosága és szinompája oly magas fokon, oly érzékizbasztó üdőségben sehol sem nyilatkozik.

Ez a vidék a Victoria hazája. A Victoria a nimfalelek (nymphaeaceák) családjába tartozik. Nem a nagy folyókban, hanem a kisebb mellékágakban, a kiöntésekben és a partmenti vízállásokban tenyészik, a hol nincs annyira kitéve a nagy hullámok sodrásának. Első pillanatra legfeltűnőbbek rajta a vízszínen lebegő kerek levelei, melyek hazájában 8—10 lábnyi átmérőt, sőt némely leírás szerint még többet is elérnek. Töve igen mélyen bele veri magát a vízfenékre, s törzse hosszú nyeleket bocsát ki, melyek végén az óriási levelek hímálóznak a vízszínen. Szára tuskés, leveleinek felső színe sötétzöld, a visszája setétpiros; ezt az oldalát, mely mindig a vízszínnel érintkezik, hatalmas gerinczek és erezetek szedelik össze-vissza (ezek is rugalmas tuskékkal megrakva), úgy hogy szinte valami művészi rostélyzathoz lehetne hasonlítani. E gerinczek egyszersmind alátámasztó gerendái az óriási levélnek s képesé teszik nemcsak arra, hogy a hullámzó vízbe el ne merüljön, hanem arra is, hogy 70—80 font terhet képes hosszabb ideig eltartani. A levelek széle köröskörül mintegy 4—5 hüvelyknyire függőlegesen fel van hajolva, úgy hogy a legszebb zöld tálcahoz hasonlít, melynek a széle pirosra van megfestve. Ezen tulajdonsága után a guianai indusok csakugyan vizes tányérnak (yupé) is nevezik. Nem csudálkozhatunk rajta, ha e kényelmes és biztos nyugvó helyet a vízi madarak ugyancsak sietnek igénybe venni s élvezik rajta az édes semmittevés gyönyöreit vagy lesik a prédát, mely esetleg közelükbe vetődik. E levelek nagyságáról legvilágosabb fogalmat ad kisebb képünk, melyen az indusok termete egyszersmind összehasonlító mértékül szolgál.

Magá a virág ígöző szép. A legpompásabb rózsza hímálózik a rengő hullámokon; csak hogy ennek a nagysága jóval felülmúlja a mi legnagyobb rózsáinkét is. Négy husos levelű csészéje van, melyek mindegyike 6—7 hüvelyk hosszú és 3 hüvelyk széles, belül fehér, kívül sötétpiros és tuskés; az egész csészé átmérője 10—14 hüvelyk. Ebben nyugszik a felséges virág, mely kinyitlankor az egész csészét betakarja leveleivel, átmérője 10—15 hüvelyk, kerülete 3—4 láb! Kinyitlankor a virág hófehér, és csak a többi levelek által jőformán eltakart közep részén csap át halvány-vöröses, inkább husszinű árnyalatra. Legszélső szirmai, melyek a csészét érintik és a vizre borulnak, husosak és levegő-sejtekkel vannak ellátva, a mik nyilván elősegítik

a vizen lebegését. Közepén, mint valamennyi nimfa virágban, husos korong van, melyre a levelek vannak rányelve. Szirmai befelé kisebbednek, s a középrészen, a hol a porszálok vannak, az apróbb leveleken még észre lehet venni az áthidaló állomásokat, a mint a porszállakból levellé alakultak. Igen jó példa ez annak a megvilágítására, hogy a teljes virágok szirmai nem egybe-ek, mint virágvelekké átalakult porszálok. Első pillanatra szinte lehetetlen meghatározni azt a kellemes, édes illatot, mely e virágból kiárad. Némelyek a nagyvirágu magnolia szagához hasonlítják, melybe egy kevés narancsvirág-illat vegyül. Rákosfalvi példányunk, kinyitlankor, leginkább az erdei zamócza kedves illatára emlékeztet, melyhez, különösen később, valami kellemes idegen keverék járul, az ananász és a finom kantalu-p-dinnye illatához hasonló.

Egy-egy virág élete igen rövid. Málben kinyitlik és szépen kiteríti hófehér szirmai, s másnap délelőtt már ismét bezáródik, hogy 3—4 óra múlva még egyszer kitekintsen a pezsgő világba, még egyszer élvezze a nap sugar éltető melegét és elbucszkék életét; de ekkorra fehér patyolat ruháját már biboros szemfedővé változtatta. Mialatt bezáródik, levelei halvány rózsaszínűvé válnak; a legötöttebb árnyalatot az a legbelső, apró levelékből álló koszoru éri el, mely a virág kellő közepén, a porszálok között, csak néhány perczel a teljes elvirágzás előtt pattan ki. Második nyílásakor a szélső szirmok már egy-két óra múlva kezdenek koszorunként, köröskörül ellankadni és lehanyatlanak a vízszínen. Mire a nap leáldozik, akkora jőformán valamennyi szirma ellankad s csendesen kezd elmerülni a víz alá, a hol termését fogja megélelni.

A Victoriának gyümölcse is époly rendkívüli, mint egyéb részei. Hazájában a magvakat rejtő tok gyermekfej-nagyságúra is megnő, nálunk csak félényi. Benne, taplós rekesztek között, számtalan magva foglal helyet. A magvak kukoriczaszem nagyságúak és lisztes, keményítőfele anyagból állanak. A bennszülöttek „maruru“ (vizi kukoricza) néven ismerik, és megpörköltve kellemes elegendő használják.

Legelőször Haenke Tadeusz írta le a Victoria regiat, midőn 1801-ben, a francia kormány megbízásából, Peru természeti viszonyait tanulmányozta, s a Rio Mamore-ben, az Amazon egyik mellékfolyójában, e csodálatos növényre bukkant. Később Humboldt és Bonplaud ugyanott találtak rá. 1827-ben D'Orbigny, francia tudós Paraguay határán ismerkedett meg vele. 1832-ben Pöppig, német tudós, szintén az Amazon mellékágaiban találta meg s Euryale amazonica névre keresztelte; de ez a neve nem maradt meg sokáig. 1837-ben Sir Robert Schomburgk, British-Guianában talált e növényre s a londoni földrajzi társasághoz küldött jelentésében Nymphaea Victoria néven írta le. Néhány évvel később Lindley e „csodálatos szépségű“ virágot, Victoria angol királyi tiszteletére, Victoria regia névre keresztelte s ez a neve maig is megmaradt.

Megragadók azok a leírások, miket az utazók a Victoria regia fölfedezéséről adtak. A forróságtól eltikkasztva s a lakatlan vadonok minden kellemetlenségeivel megküzdve, elcsigázva, egyszere csak sajátosság növényborította térségeket pillantanak meg. Kíváncsiságtól vonzatva mind közelebb meg közelebb hatolnak. A víz felszínét meleg pára borítja, melyben a vízszínen magára nyúló szárait ringatja a meg-meglebbeső szellő; majd óriási terjedelmű zöld tányérokot pillantanak meg, a melyeken vízi szárnyasok ütöttek tanyát, míg végre közelről pillantva meg a roppant kiterjedésű zrelzöl, elragadtatásuk tetőfokát éri el. A legszebb rózsák szájai játszanak előttük a rengő hullámokon, az alabástrom hófehér színétől kezdve a legkellemesebb piros színtekig minden képzelhető árnyalatban. Haenket annyira meghatotta e jelenség, hogy láttára térdre borult. Schomburgk pedig írja, hogy teljesen ki volt merülve az utazás fáradsalmától, midőn leverten és reménytelenül elmélkedve a jövőről, egyszere csak valami nádasal benőtt tófele öltött a szemébe; felé tartott, a nélkül hogy sejtette volna, mily látvány fog előbe tárulni. Bámulva és gyönyörködve állott meg előtte. „Egyszere elfeledtem minden bajomat; botanikus voltam és dusan megjutalmazva éreztem magam!“

Rákosfalvi egyetlen példányunk ugyan nem

igen ragadja el ennyire a szemlét, de mindamellét a legkedvesebb jelenségek egyike, a mint a 30—32 Celsius fok, meleg páras levegőjű üvegházba lépve, a negyedfélőles átmérőjű viztartó közepén a ritka vendéget megpillantjuk és kellemes illatát megérezzük. Érdekes különben a társasága is. Jobbra balra néhány igen szép Nelumbium, a Nilus és a Ganges e gyönyörű virágai; néhány kék virágu nimphaea, amott egypár Mimosa pudica, Desmodium gyrans és Pontederia, mind megannyi forróövi specialitások. Megemlítjük egyszersmind, hogy ez a példány magról kelt, és pedig 25 fok melegvizben, 51 nap alatt. A növény évelő ugyan, t. i. a töve számos éven át megmarad, mindig új meg új hajtásokat hozva, de minthogy magról is kikel és az első esztendőben azonnal virágzik, kár lenne a teletetésre költekezni. Gyökere, a medence fenekén, kamélia és iszapföldbe van elhelyezve. Prokop Jenő ur figyelmeztetett bennünket, hogy eleinte 28—30 olyan levél fejlődött rajta, a melyeknek a szélek nem volt felhajolva, hanem egészen sima maradt; csak ezután következtek a felhajlott szélű levelek, s ez már egyszersmind biztos jele volt a virágzásnak. A legnagyobb levél átmérője most 5¹/₂ láb, a virágé 14 hüvelyk. Augusztus 2-ikán hervadt el a negyedik virágja, s valószínű, hogy szeptember végeig folyvást szép virágokat fog hozni. Minden új levél hoz egy-egy új virágot, mely rendszeren kétnapi szünet után nyílik ki; aznap és másnap délelőtt fehér, ekkor bezáródik, s délután már pirosan nyílik ki; harmadnap reggelre már ez a virág is elenyészik.

Európában a Victoria regia 1849-ben virágzott legelőször a devonshirei herceg növényházában, Chatsworthban. Lassanként többfelé kezdtek művelni, a kiewi botanikus kert, Hamburg, Berlin és Páris növénykertjében, de perze mindenütt csak egy-egy példányban, mert sok fáradsággal és költséggel is jár.

Növény-életlani kísérletekre, különösen a levelek növényének vizsgálására, a Victoria regiat már többször felhasználták. Így például megfigyelték rajta, hogy a levél a vízszínen már kiterjesztette, akkor az alkotó sejteit többé nem szaporodnak; hanem ettől fogva növést az mozdítja el, hogy a már meglevő sejtek lassanként kitágulnak, megnagyobbodnak. Ejjel-nappal folyvást nőtt ugyan, de nem egyenlő gyorsasággal. Leggyorsabb volt a növése déli 12 és 1 óra között, délután a minimumra csökkent, azután ismét gyorsabbodott és második tetőpontját (mely azonban az elsővel nem vetekedhetett) éjfél 12 és 1 óra között érte el. Reggel felé a növekedés ismét leszállott, a második minimumra. Ebben az a megjegyzésre méltó, hogy más növényeken — ezzel ellenkezőleg — eddig még mindig azt tapasztalták, hogy a növekedés kivétel nélkül nappal gyorsabb és élénkebb, éjjel pedig sokkal lassabb.

A Victoria regia virágához többek között még egy más érdekes megfigyelés is fűződik.

Schomburgk említi, hogy a Victoria rózsájában egész rovarcsaládokat látott tanyát ütni, száma huszat-harmincat, minden virágban, a melyek kedélyesen engedték magukat ringatni kényelmes lakásukban, a víz hullámai által folyton ingó-rengő vízszin fölött.

Mások említik, hogy a rovarok a virágot nemcsak nappali mulatóhelyül használják, hanem még akkor is benne maradnak, mikor a virág bezáródik. Ep úgy mint a Nilus meg a Ganges bűbajos lotuszvirágának, a nelumbiák meg a számtalan nimphaeák lakói, a Victoria regia vendégei is szivesen megmaradnak rózságyukban, bibor és patyolat párnák között, még mikor a szirmok összecukódnak is. Felsőleges nyugvóhelyük lehet odabenn ez apró teremtményeknek! S mintegy ösztönszerűleg tudják, hogy mikor a nap felszerkenti a virágokat álmaikból és felvonja őket ismét a vizek sima tükörébe, mikor az ébredés óraja elérkezett, akkor az illatos szirmok ismét szét fognak feselni. Tudják talán, hogy rózságyuk nem oly veszedelmes rájuk nézve, mint az aldroranda, dionaea, nepentes, darlingtonia, saracenia és másféle rovarérvő növények gyilkos tönklői és levelei, a melyekből, ha egyszer belejutottak, hogy a virágmézen lakomát üljének, többé ki nem szabadulnak!

De nem tudják talán, milyen hasznos munkát végeznek a természet háztartásában azzal,

hogy e virágokban bolyonganak. Nélkülök a Viktoria és a többi virág talán tizedrészt annyi gyümölcsöt se hozna, mint így az ő közreműködésük után. Közvetítik azt, hogy a virágról ráhull a természet bibéjére, a mi nélkül termékenyítés nem jöhetne létre és gyümölcs nem fejlődhetnék; a mesterségesen tenyésztett példányokon t. i. azt tapasztalták, hogy magra csak akkor tarthatni számot, ha ezt a megtermékenyítést, esetet segítségével, mesterségesen előmozdították.

Bármennyire magára vonja is a Viktoria regia figyelmünket, szinte sajnálattal mondjuk ki, hogy elterjedt virág ezután sem lesz minálunk. Ritkaság fog maradni, a milyen egész megjelenése. Tenyésztése olyan költséges, hogy e szép passiót csak gazdag emberek üzhetik, a kik elég nagy elzárható meleg vízmedencékkel rendelkeznek, a hol azután mellette a legszebb rózsaszínű Euryale-féléket, a kék nymphaeákat és az indiai lotuszvirágokat is sikeresen tenyésztetik.

Petrovits Gyula.

Göthe Lyrai költeményei.

Fordította Szász Károly.

A magyar tudományos akadémia könyvkiadó vállalatából az első kötetek már kikerültek a sajtó alól s nemokára az aláírók kezei közt lesznek, mert szétküldésüket megkezdették.

Az irodalmi ágban az első aláírási sorozatot „Göthe Lyrai költeményei” nyitják meg, Szász Károly fordításában. Ez nagybecsű és kiváló értékű gyűjtemény két kötetre terjed s bár a kiállítás csínjával is teljesen meg lehetünk elégedve: még sincs a tiszta papír valami nagyon tékozolva, úgy hogy másforma nyomdai rendezéssel akár három vastag kötet is bőven kitélt volna belőle. Mindez azt mutatja, hogy a negyven nyolc kötetes könyv a ritka szellemi élvezetet szinte két marokkal dolgozó pazarossággal szórja. Göthe gazdag tárházát — a lyrai részekben — csaknem teljesen megismerteti Szász Károly, mert alig van ciklus Göthe kisebb műveiben, melyből a legfőbbeket, legjellemzőbbeket és legszebbeket (ez a három jelző Göthénél majdnem mindenkor egyet jelent), le nem fordította. A dalok, a társasdalok és a balladák fejezetéből éppen nem, a többiekből is bajoson lehetne egy második fordítónak hasonló értékű gyűjteményt kiállítani, a nélkül, hogy Szász Károly után ne járjon az új fordító. De a fordítás értéke is nehezen versenyezhetne Szász Károlyéval, ha valaki hamarjában tenne kísérletet utána. Egy-két költeményt nem volna talán lehetetlen jobban is adni mint e gyűjteményben találjuk (maga a fordító is tárgyilagosan ítélt művéről, s emlit egy-egy verset, mely másnak inkább sikerült), de két ilyen kötet, így fordítva: ma tán senkitől sem telnek ki irodalmunkban. E szerint a Göthe nagy neve is Szász Károlyval lesz összekötve a magyar olvasó közönség tisztelőjében.

E gyűjtemény azonban nem egy-két év, hanem majd egypár évtized alatt készült. Kezdetét legelőször Csengery Antal „Budapesti Szemle”-jében találjuk, hol Szász Károly Göthét ismertette, még az ötvenes évek végén, Lewes kitűnő munkája után, mely a múlt két év alatt szintén Szász Károly fordításában jelent meg. — Lewes művét az angol és a német irodalmi bírálat egyaránt úgy jellemezte, hogy az nem egyike a Göthe életrajzainak (a minő több is van,) hanem az a Göthe élete. E szép munka fordítása és tanulmányozása közben mind mélyebben és mélyebben kellett elmerülnie Szász Károlynak Göthe művei buvárlásában is, s midőn az idézett példákat lefordította s összeállította korábbi Göthe-fordításainál: már akkor kézen volt a kezünkben levő becses gyűjtemény egész körrajza, melyet midőn kiegészített: elkészült a magyar Göthe.

De Lewesnek magyarul is megjelent kitűnő munkája szintén hagyott tért Szász Károlynak, a melyen új és nem eléggé ismertett oldaláról foglalkozhatott Göthe jellemzésével. Lewes művének ugyanis, minden kitűnő tulajdonai mellett, van egy hiánya, melyet a szerző talán sohasem is fog már pótolni, mert harmadik, átdolgozott kiadásában határozottan kijelenti, hogy művét már meghagyja ebben az alakban. Ezt a hiányt kipótolta Szász Károly egy tartalmas és terjedelmes értekezéssel, beha-

tóan elemezvén Göthe kisebb költeményeit és lyrai költszetét, melynek Lewes, önálló fejezetben, csak egy pár lapot szentelt könyvéből. Ezt az értekezést veszi az olvasó a gyűjtemény bevezetésében. Ez a bevezetés és az egyes költeményekről a kététeket végéhez csatolt jegyzetek, életrajzi, irodalomtörténeti és esztétikai tekintetben, mindazt felölelik, a mi csak Göthe és költszetét megértéséhez szükséges a részletesebben nem tájékozott olvasónak.

Igy levén a könyv összeállítva, hiszszük, hogy a magyar olvasó közönség teljes gyönyörrel fogja élvezni a magyar Göthét, mely irodalmunknak jelentékeny gazdagodása és maradandó becsű kincstára.

Hogy e gyűjteményt valóban méltán tekintjük a „magyar Göthe” gyanánt: könnyen kimutatható számokkal is. A két kötet egyes fejezetei ugyanis a következők: Dalok. Társas dalok. Wilhelm Meisterből. Balladák. Elégiák. Epigrammok (antik formára). A velencei epigrammokból. A Bakisjólataiból. A négy évszaktól. Vegyes költemények. Művészet. Parabolákban. Epigrammailag. Közmondások. A szelid xeniakból. A chinai-német nap- és évszaktokból. Isten és világ. A nyugat-keleti divánból. Alkalmi költemények. Képekkel. Jelmezes képletek. Színi beszédek. — A költemények között első az „Ajánlás” („Zueignung”) aztán következik a dalokból (88 közül) 75, a társas dalokból 11, a balladák közül (34 közül) 26, a Wilhelm Meisterből 7, (tehát mind) az epigrammából 19, a római elégiák közül (20 közül) 15, a 104 velencei epigrammából 77, a Bakisjólataiból 13, a Négy évszaktól (107 közül) 61 darab. A Vegyes költemények közül 30-at, Művészet csoportból 9-et, a parabolaiakból 8-at, az epigrammaikból 32-öt, a közmondásokból 57-et, a xeniakból 115-öt kapunk; az alkalmi költeményekből pedig 22-öt, a képekkel című csoportból 6-ot, a Jelmezes képletekből 5-öt, s a Színi beszédek közül 3-at ad a fordító.

E számszerű kimutatás azonban azt is igazolja, hogy a fordító mily roppant munkát végzett, míg az egész gyűjtemény elkészült a sajtó alá. Csak egyet nem mutatnak meg a számok, a miről maga a könyv tesz tanúságot, hogy t. i. a fordító, ámbár, mint mondja, saját egyéni ízlését követte, mégis alig hagyott el valamit abból, a miben Göthe igazán kitűnő s legbiresebb és legremekesebb alkotásait csaknem minden rovatból megtaláljuk gyűjteményében.

A „Vasárnapi Ujság” nem egyet közölt a fordítások közül, de azért nem mulasztjuk el ismertetését s olvasóink bizonyára szívesebben veszik a mutatókat, mint a melléjük csatolt ismertetést.

„Göthének lyrai költői munkássága egész hosszú életére kiterjed — írja Szász Károly bevezetésében. — Tizenhat éves korából vannak fenn költeményei s nyolcvanadik évén túl is költ még. Szellemi fejlődésének, erkölcsi és széptani érzékének s nézeteinek egész alakulását, sőt külső életrajzát is össze lehetne állítani lyrai költeményeiből. Soha sem volt iró, ki munkáiban emberi egyéniségét jobban kinyomta volna, s mint maga mondja, minden műve egy-egy lap vagy szakasz önéletrajzából; s természetes, hogy ez igazság semmi munkájára nézve sem áll oly teljes mértékben, mint lyrai költeményeire. A lyra az alany közvetlen nyilatkozása általában s Göthénél még inkább, mint bárki másnál.”

Egyéniségének ezt a jellemzését költeményeiben is kimondja nem egyszer, de talán legszebben abban a két kis versszakban, melynek czíme:

Az olvasónak.

Költők szívesen csodognek
Hallatára nagy tömegnek;
Gáncs s dícséret hadd legyen!
Gyónni: nem jó nyelv a próza;
De vallást teszünk s u b r o s a
A műszak szent berkeiben.

Hol tévedtem, mire mentem,
Mit éltem és mit szenvedtem;
Lombok koszorumba' mind!
S ifjúság és férfi-évek,
Bűn, erény, — im újra élnék,
Tetszetős dalban megint.

S aztán megindulnak a dalok. Természetes, hogy a szerelem nagy szerepet játszik bennük. Van-e dalköltő, a ki nem vesződik, minden érzések közt legtöbbet, a szerelemmel! Hiszen oly általános emberi érzelem ez, hogy éppen ez a

legáltalánosabb, mely iránt csak az nem fogékony, a ki, szerencsétlenségére, kőből vagy fából van alkotva. Burns Róbert, Beranger, Heine, Petőfi mind szerelmes természetűek s nemzetük legkiválóbb dalköltői. Csak Heine engedi át közülük az elsőséget másnak, egy nagyobb, erősebbnek: Göthének.

Mint a fiatal lány virágos kertben, úgy vagyunk e dalokkal mi is: válogatnánk, válogatnánk, s mikor kiválasztjuk a legszebbet; mindjárt azt hiszszük, hogy még szebbet is választhatunk volna. Közölünk talán egy párt a szépek, de kevésbé ismertek közül.

Március.

Sűrű nő pelyhe szállong,
Mert nincs ideje még,
Hogy mind a kis virágok —
Hogy mind a kis virágok
Mosolygjanak felénk.

Még a nap szeme kancsal,
Mosolyog felleg ül.
A fecske maga megcsal,
A fecske maga megcsal —
Mért jó csak egyedül?

Hát hogy lehetne kedvem
Szabadban bolygni már?
De menjünk csak ki ketten —
De menjünk csak ki ketten —
Azonnal itt a nyár!

Szívesen magyarul, elemeznék e dalocskát, ha valami szükség volna rá, de érthetőnek a legvilágosabb valami, szépsége pedig oly könnyed, oly dalszerű, hogy az ember önkénytelen dalolni kezd olvasásakor s a tavaszi paszirta hangját ohajtán egyszerű trilláival.

De a gyöngéd báj netovábbja s Göthe szemlének még jellemzőbb gyermeke az itt következő:

Éji dal.

Lágy nyoszolyádon, ah,
Féltalomban figyelj.
Mig zeng hárfám dala.
Algy! egyéb mi kell?

Mig zeng hárfám dala:
Rád csillag ezivel
Száll az ég mosolya:
Algy! egyéb mi kell?

Száll az ég mosolya,
Engem is fölemel,
Föld lenn marad tova:
Algy! egyéb mi kell?

Föld lenn marad tova.
Oh mért hagyál így el?
Hűs az ég távolsa.
Algy! egyéb mi kell?

Hűs az ég távolsa,
Hogy vorjem álmaid el?
Lágy nyoszolyádon, ah,
Algy! egyéb mi kell?

A társas dalokban Göthe a német vidámságot, kedélyt, „fidel”-séget (mint ők mondják) emeli a művészet azon magaslatára, melyen azt csak nála találjuk. Ugyanaz a szellem, mely Bécsben a „Localpoésie” bohózatává aljasult: Göthénél a legtisztább, legmagasabb művészet élveit nyújtja krisztyánosan s minden erkölcsi salak nélkül. E fejezet legszebb darabja „A boldog házaspár” sokkal ismeretesebb, minthogy közölni szükséges volna. Az a családias báj, a jelenetek váltakozása, a természeti képek, az alakok jellemzettsége, az öreg férj csintalan-sága s az a parányi felhő, mintegy a háttérben, a két elhalt kicsiny emléke, mind ez oly édes harmoniában olvad össze, hogy Göthe remekei közt is kiválik. A tréfásabbak, vidámabbak közül bemutatjuk az itt következő társas dalt:

Vigan bátran!

Lányokkal anyelegni,
Hősökkel verekedni,
Kevés pénz, sok hitel:
Im, a hogy' élni kell.

Sok pénz kell nagy lakmára,
De kevés elég mára.
S kevésbül is sokat
A jó kedv osztogat.

Ha jó helyett jó rossz kedv:
Ne bánjuk, majd odább megy.
S ha menni nem akar:
Üzzétek el hamar!

Hadd vigye ördög-adta,
Mit ugyls nem adhatna.
Az ügy, a vigaké:
Ez az A. meg a V.

Ne szünjétek dalolni,
Világgal nem gondolni,
Bú baj ne szórja szét
Ez arany ABC-t!

A „Wilhelm Meister-ből” közölt összes daraboknál, mint Göthénél, úgy a fordításban is ugyanegy a hangok: az epedő fájdalom hangja. Mignon a lantos és Philine mind testvérek ebben, bár Philine hangjai közt inkább elrejtve zeng a fájó érzés. E különben sem nagy számú ciklusból ismertessük meg a leghíresebbet „A lantos” III. részét, mely szinte lefordíthatatlanul hírből áll, míg csak le nem fordította Szász Károly. Nem látszik rajta semmi, a mi nehézne tetszenék, de tudja az, a ki megpróbálta Göthét fordítani, mily küzdelmekkel jár az az egyszerűség, mely Göthe sajátja — a fordító nézve!

Ki kényerét könyvekkel nem sózta,
Ki nem viraszta kinos éjeiket,
Az ágya szélén ülve, sóhajtozva:
Nem ismer, ég hatalmi, titeket!

Embret az életbe ti vivétek be,
A csábnak, bűnök ti adjátok át,
S ott hagyjátok nyomorba' és véteke'!...
Mert megboszulja minden bűn magát.

Zárjuk be közleményeinket s mutatóványainkat, magyarázat nélkül, a balladák közé sorozott „Mignon”-nal, az epedő vágy és fájdalom e közmondásossá vált megtestesülésével.

Mignon.

Tudod hol a hon, hol ezitrom virul,
Sötét lomb közt arany narancs virul,
Kék ég alól szelid szőlő sobjait,
Lenn myrtus áll, babér magásra hajt,
Tudod, ah! Tudod, ah!

Csak oda vágyom, kedves, vigy oda!

Tudod a házat? s oszlopcsarnokát?
Nagy terme esillog, fénynek a szobák,
Hol szobrok állnak s rám tekintenek:
Szegény leányka, szólj, ki sérte meg?
Tudod, ah! Tudod, ah!

Oltalmazom, vigy engem, vigy oda!

Tudod a bércezt? felhős övenyén
Csövr a sűrű ködben félre méri:
Barlangiban ós sárkánytanya van;
A bérce omol, az ár rajt elrohan,
Tudod, ah! Tudod, ah!

Oda visz útunk, apám, vigy oda!

A hétről.

○ Inter arma silent musae. — A míg a választási küzdelem tartott, addig minden egyéb mozgalom hangja jóformán elhalt az alkotmányos csatazajban. A szerény beszámoló beszédek, majd az annál nagyobb hangu programbeszédek töltötték be a levegőt, s a távirala huzalai végig zugtak az országon a megválasztottak és elbukottak neveivel.

Most már vége a békés háborúnak, összesen csak 22 képviselő megválasztása van hátra. A képviselők szépen feljönnek a fővárosba szűlés után nézni, hogy e hó 28-án teljes számmal megjelenhessenek az országgyűlés megnyitására, melyen a trónbeszédet hir szerint maga az uralkodó fogja felolvasni.

E közben élénkebb lendületet vesz az élet egy tudományok, mint a művészetek mezéjén. Az akadémia könyvkiadó vállalatának, — mely arra van hivatva, hogy olyat teremtsen, a mi nálunk még nem volt: nagykörű érdeklődést a tudományos olvasmányok iránt, — megjelent három első kötet.

A ki nemzetünk fejlődését és szellemi előhaladását szívén hordja, lehetetlen, hogy örömmel ne üdvözölje e kiválóan szerencsés kezdeményt. Mert végre egy oly hatalmas és tekintélyes társaság, minő az akadémia, vette kezébe azt a munkát, mely eddig csak egyesek szórányos és gyakran gyarló erejére volt bízva, s elősegítette azt, hogy a világ szellemi kincséből a magyar ember előtt is hozzáférhető legyen, a nélkül, hogy előbb négy-öt idegen nyelvet legyen szükséges fáradsággal elsajátítania.

A színház körül is fölébredt az élet. A nemzeti színház szertezüllött vándortársulata vissza-

tertek vidéki körutaikból az ujonnan átalakított épület csarnokaiban megszólal Thalia. E hét szombatján kezdődött az új idény, Wagner „Thanhäuser”-ével. A nemzeti színház a szünidő alatt nemcsak kívül ment nagyszerű változáson keresztül, hanem a nézőtérben is történtek javítások. Az eddigi földszinten eltávolították az állóhelyet s négy sor székel szaporították meg az ülőhelyek számát. A két oldalt levő szomszoros állóhelyeken felcsapódó ülések vannak alkalmazva, a karzat szűk helyiségét kitágították s új bejárásokkal látták el.

Befejezése felé közeledik a körüti népszínház is. Szép, feltűnő épület, Budapest legnagyobb színháza. Novemberben akarják megnyitni s máris folytak a szerződéses s az alkudozások a nemzeti színházzal a népszínművek átengedése iránt.

A társasélet különben még nyári álmát aluszza. A társaságok hangadói, a vagyonosabb osztályok, daczára a nem igen kedvező időjárásnak, még leg többnyire fürdőkön időznek. Az országgyűlés megnyitása azonban alkalmasint visszaszólítja ezeket is.

A politika terén is megindult a reformmunka. A kormány husz törvényszék eltörlésével megtette az első határozottabb lépést a takarékoskossági irányban. Az eltörölt törvényszékek helyén telegkönyvi hatósággal felruházott járásbíróóságok állíttatnak fel. Felállították azokivül az új illetékszabái hivatalok. Azonfelül augusztus elsejével megkezdtek működésüket a tavaszal kinevezett kir. közjegyzők s a kataszter országos nagy munkája szinte megindult.

Lassanként tehát mégis csak kezdünk mozogni.

Irodalom és művészet.

— A magyar tudományos akadémia könyvkiadó vállalatának mind a három sorozatából megjelent már egy-egy kötet, szépen kiállítva és a vállalatához méltó tartalommal. Az irodalmi sorozatból megjelent kötetet „Göthe Lyrai költeményei”; fordította, bevezette és jegyzetekkel kísérte Szász Károly, — részlesekben ismertetjük. A történelmi sorozatból az első kötet „Anglia története, II. Jakab trónraléptétől. Irta Macaulay, fordította Csengery Antal.” E munka már második (átéztet) kiadásban jelent meg s minthogy régóta nem volt kapható, régóta kívánatos volt az új kiadás, mert ilyen könyvnek, ha már megvan irodalmunkban, soha sem szabad a könyvpiacon hiányzania. Vajha az első kötetet (1862.) minél előbb követnék a többiek vagy Csengerytől, vagy az övéhez méltó más fordításban. — A jog- és államtudományi munkák sorozatát Bluntschliól „Az általános államjog és a politika története” nyitja meg, melynek köteté már szintén megjelent Acsádi Ignác fordításában. Tudományos művekben oly meddő politikai irodalmunkban mindig szívesen fogadjuk az ily könyveket, melyek bizonyára tanulságosabbak, mint egész özőne az oly vezércikknek, a minőkben merítik nálunk a politikai ismereteket. E jeles mű első köteté (383 l.) Rousseau és Siéyes jellemzésével végződik. Minthogy ezek a munkák könyvtári uton nem kaphatók: emlékeztetjük olvasóinkat, hogy e becses vállalatból az első szakasz, mely a történelmi tudományokat öleli fel, egy nyolcvan évnyi évfolyam, négy forintért megrendelhető. A másik két szakasz az irodalom, s a jog- és államtudományok köré öleli fel, s egy-egy hatvan évnyi évfolyam ára csak 3—3 ft. A könyvkiadó vállalat gondoskodott végre arról is, hogy e művek olcsó és csinos kötésben juthassanak a közönség kezébe. Ezen célból a magyar tud. akadémia könyvkiadó bizottsága mind a három szakasz első kötetét, mutatóványul és kedvezményül bekötve küldi meg az aláíróknak és lehetővé tette, hogy a további köteteket is hasonló kötésben, csekély ár mellett, kötetenként 40 krajczárba számítva, lehessen megrendelni. A kik tehát a további köteteket bekötve kívánják kapni, ebbeli szándékukról augusztus 15-ig,

levelezési lapon, a m. t. akadémia könyvkiadó hivatalát értesítse, mely a kötet díjat utánvételre fogja magának megtéríteni. Kívánunk e vállalatnak jó sikert és hosszú életet, mert irodalmunknak nem közönséges gyarapodására fog szolgálni, ha méltányolni fogja a magyar közönség.

— Dalmady Győző jeles lyrikusunk közelebb ki fogja adni „Összes költeményei”-t. Az önálló kötetekben, hirdalokban elszórtan megjelent, vagy a Kisfaludy-társaság ülésein felolvasott költeményekből lesz válogatva e gyűjtemény, s abban sok oly darab is, melyet újra átdolgozott. Az „Összes költemények” két kötetben jelennek meg, egy-egy kötetben körülbelül 24 ivvel.

— Az Athenaeum kiadásából a következő új könyvetek vettük: 1. „Flamarandé”, Sand George-nak a „Hon” tárcájában is megjelent híres regénye. Két kötet, ára 2 ft. — 2. „Malpeire kisasszony”, francia regény, írta Reybaud Henriette, fordította Ujkéri. Egy kötet, ára 80 kr. — 3. „Földrajz a középiskolák használatára”, III-dik kötet, írta dr. Hunfalvy János, ára 80 kr. — 4. Kisfaludy-társaság évlapjai: X. köteté, 1874—75.

— A magyarországi Kárpát-egylet évkönyve közelebb jelent meg, 370 lapnyi terjedelemben, becses tartalommal. Az évkönyvet, melyből ezuttal a második évfolyamot veszi a közönség, Weber Hugo, Döller Antal, Hradsky József és Weyer Samu szerkesztik. Az egyelőtől a kötet bő közleményeket tartalmaz; továbbá 13 értekezést közöl, történeti, természetrajzi, földrajzi stb. leírásokat kárpáti vidékekről. A könyv szövege magyar és német, hogy itthon és a külföldön egyaránt terjeszse a Kárpátok ismeretét.

— A „Temetkezési Lant” 4-ik füzeté közelebb elhagyván a sajtót, a szerző, Börzöly Gábor fölkéri előfizetőit, hogy megrendeléseiket hozzá (Nagy-Tótfalu, u. p. Sikkó) mielőbb beküldeni szíveskedjenek. A 4-ik füzet ára is, mint az előbbieké, 1 ft.

— A Petőfi-szoborbizottság múlt héten tartott ülésében, a szakértőkből álló szűkebb bizottság javaslatára, megbízta Huszár Adolfort, hogy a szobrot készítse el. A kötött szerződés szerint a szobornak három év alatt készen kell lennie. A művész a végződni munkáért hetedfélezer forintot kap, meghatározott részletekben. Miután Izsónak a bizottság tizezer forintot fizetett ki, a Petőfi-emlék szobrászati munkája 16,500 frtba fog kerülni. Hátra lesz még az öntés és talapat költsége, melynek nagyobb része (több mint fele) már szintén együtt van.

— Pezzana-Gualtieri asszony, e nagy olasz drámai művésznő, ki közelebb majdnem üres ház előtt játszott a gyapju-utczai színházban, távozása előtt egy nyilatkozatot intézett a budapesti lapok szerkesztőjeihez, melyben többek között azt írja, hogy „benső vágya a magyar fővárosba mielőbb visszatérni és nem adja fel a reményt, hogy ezen ohajának még ez évben megfelelhessen.” Mindenesetre örvendetes hír a művészet barátaira nézve.

— A népszínházhoz újabb Szöllősy Piroskát és Várhidy, a belgrádi szerb színház igazgatóját szerződtették. E színházban — mint a „N. Hirlap” írja — egy új magyar operettel nyitják meg, melyhez a zenét Huber Károly karnagy írta. Az operette meséje Mátyás király korából van véve.

— A budai szinkörben a héten „Hunyady László” került színre oly nagyszámú közönség előtt, minőt csak igen ritkán lát a krisztinavárosi arena. Az előadás, leszámítva a zenekar gyengeségét, eléggé sikerült. Vendégek gyanánt Kühnel-Töpeczer Ilka asszony és Maleczky működték közre. A közönség mindketőt ismételve kitüntette tapsaival; Temesváry társulatának tagjai közül a Gerecs-pár és Scholaster váltak ki. — Szerdán Shakespeare „Romeo és Juliá”-ját adták. Juliát egy kezdő színésznő, Kutassy Janka k. a. játszotta. csekély sikerrel. Temesváry, ki Romeot alta, hévteljes, átgondolt játéka által tünt ki.

Egyház és iskola.

— Az új székesfehérvári püspök Dulánszky Nándor f. hó 2-án tette le az esküt a király kezébe Bécsben. A szertartásnál b. Wenckheim miniszterelnök és b. Mondel főhadsegéd voltak jelen. Az esküformát Barthos miniszteri tanácsos olvasta föl.

NÖVELDEI ÉRTESÍTÉS.

A szünidőt külföldön szándékozván tölteni, szerencsém van tudósítani az illető tisztelt szülőket, miszerint a jövő 1875/6-ik tanévre már több újonnan belépendő növendéket beírtam. s a beírásokat, távollétomban mindenképp folytatva teljesítendő helyettesem, BARZÓ JÓZSEF tanár úr, ki az ide vonatkozó felvilágosításokkal s intézetem programjával, kívánatra, Kész szívvél szolgál Budapesten, ezütköznap 6. szám-alatti sajtó házában.

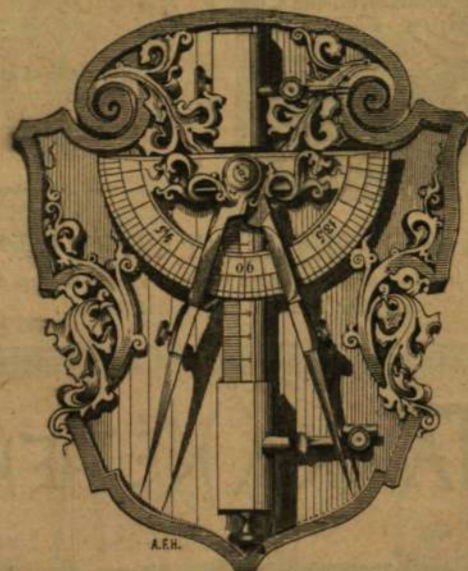
Felvezek pedig **elemi és gimnasiunai oktatásra**, minden erre képes és 6 évesnél idősebb gyereket, kik lehetnek:

1. **Bentakók**, teljes nevelésre és ellátásra;
 2. **Bejárók**, csupán a tanulást véget;
 3. **Felkészítők**, kik a tanuláson kívül, délelőtti órákban étkeznek; és
 4. **Estvélő tanulóira** is, vacsoráig, az intézetben maradók.
- Az új tanév kezdetét hírlapilag fogom, a nap idejében közölni.

Szönyi Pál m. k.,
királyi tanácsos,
magán-finövelde-tulajdonos.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám a.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Vezérfonal rajzolásban közövel és vonalzóval.

Reál- és ipartanodák használatára

HEISSIG NÁNDOR
után

Dr. SZABOKY ADOLF
k. egyet. rend. tanár.

Harmadik bővített kiadás.

7 idomtáblával és 250 idommal.
Ára füzve 2 frt 80 kr.

Magyar pénzügyi törvény-isme.

Törvények, szabályrendeletek, utasítások és egyéb hivatalos források alapján, a tudor- és ügyvédjelöltek igényeire alkalmazva.

Rendszerbe foglalta
Dr. MARISKA VILMOS.

I. füzet.
Ára az egész műnek 2 frt 80 kr.
A második füzet szeptember havában fog megjelenni.

A „Franklin-Társulat“

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, VI. egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Magyar földadó-kataster.

Az 1875-ik év márczius 30-iki VII-ik alaptörvény s az ezzel kapcsolatban álló kormányrendeletek, szakmívelési utasítások elméleti s gyakorlati magyarázatával, számos rovatos táblázat, mintadolgozat s irománypéldákkal ellátva.

Földadó-katasteri országos, kerületi, megyei bizottságok, helyi bizottságok, községelöljének s földbirtokosok használatára.

Írta
MÉSZÁROS KÁROLY.

Ára füzve 2 forint.

Reisehandbuch für Ungarn

nebst
geographisch-statistischer Uebersicht und kurzgefasster Geschichte des Landes.

Von
C. v. KRAYNIK.
Mit einer Eisenbahnkarte von Ungarn und einer Uebersichtskarte der Central-Karpathen mit den nächsten Voralpen.
Preis gebunden 1 fl. 50 kr.

Dr. Steinbacher, udv. tanácsos összes művei.

1. *Handbuch des Naturheilverfahrens.* Ára 3.50
2. *Die männliche Impotenz und deren radikale Heilung.* Ára 3 frt 30 kr.
3. *Hämorrhoidal-Krankheiten und deren Heilung.* Ára 4 frt 30 kr.
4. *Asthma, Fetters, Corpulenz, und deren Verhütung.* Ára 42 kr.
5. *Handbuch der Frauenkrankheiten.* Ára 3.50 kr.

Megszerezhető alulirt intézet által.
Közlebbi felvilágosításokat a gyógy-használat, intézeti beendzés és gyógy-árakról az előrajz és számlával szolgáltató, a nyet díj nélkül küld
dr. Steinbacher udv. tanácsos
te mézeti gyógyintézetének igazgatója.
Brunthalban (München mellett).
(H 8563)

EAU FIGARO

Société d'Hygiène Française Paris, Boulevard Bonne-Nouvelle
Teinture speciale pour les cheveux.

Hasonlíthatatlan szer az őszülő haj rendbehozására. Az Eau Figaro sem a bört, sem a fémremüt nem szennyezi be, az ősz hajnak előbbi természet-tes színet-ét a hajhoz valószínűleg visszaadja, és a kenőcsöt és olajt tökéletesen pótolja.

Ára 5 franc = frt 2.50.

Egyedüli raktár

Párisban FAX K.-nál rue de la Paix 9.; Budapesten **Vértessy Sándor**, m. k. udv. ill-tszerezőnél, Kristóf-tér 1. sz. alatt.

Levélbeli megrendelések pontosan (utánvétel mellett) teljesítenek.

Rugany-gyártmányok.

- Vízmentes esőöltönyök.** Bő fevő, mindkét oldalán kapható kabát, harna, belsővel, ujjakkal és térdfelekkel, 88" hossza frt. 7.50, 42" frt. 3.-, 46" frt. 3.50, 50" frt. 4.50, 54" frt. 5.50.
- Érde felteke kocsi-köpeny.** ujjakkal és térdfelekkel, 46" frt. 12.-, 50" frt. 13.50, 54" frt. 15.-
- Elegans fehér és világos külsejű öltönyök és köpenyek** 15 frtől 30 frt.
- Dupla utcai felöltők** frt. 24-30, fekete **F. U. K. B. A. T. O. K.** frt. 6.50-8.50.
- Lovalásati lábszártörők** páris frt. 3.50, gumbolni való rugany kamaschnak páris frt. 3.00-4 frt.
- Mű és fűzők** legjobbaknak bizonyult **Londoni gyermekszoptató szilkei**, eredeti csomagban kétévesek frt. 1.-
- Vízmentes rugany ágybetétek** gyermekek és betegek számára, nagyok szerint 9" frt. 1.50, 1.80, 2.25, 2.-3.75.
- Anyamellvédők** ábra 40-80 kr.
- Anyatejfejek** 85 kr. 2 frt 20 kr.
- Körömlök** nagyobb állóver- és anyaméh-fecskendők 5 nagyságban, frt. 2.50, 2.75, 3.-, 3.75, 4.50.
- 11/2 méter kis fecskendők** 40, 75, 9 kr.
- Szintyrus átvétel (Clyster) fecskendők** frt. 3.50, 4.-, 4.75.
- Léggel töltött rugany-párnák,** felpárnák frt. 4.50-8 frt g. gömbölyt és szög stb. párnák frt. 2.75-3 frt g. nyakoszorók, pólók stb.
- Vízleledények, vize-órcipienek** hólyaggyengőségben szenvedők számára, s egyéb sebészeti eszközök, igen kedvelt és **ezüstszertű rugany-fecskendők,** mint csörgők, habók, hócsók, madarak, állatok stb. **Minden nagygyűgy ruganylábadék** és sok egyéb tárgyak, melyekről szívesen szolgálunk részletes árjegyzékünkkel.

KERTÉSZ és EISERT Budapest, Dorottya-utca 2. Irásbeli megbízások utánvétel mellett gyorsan elkészítjük.

Budapest, augusztus 15-én 1875.

33-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpan a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpan a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatzszor használt post. sor, vagy annak helye egyszeri írtatásnál 15 krajczár; többször írtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden írtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyeket elfogad Bécsben: Haasenstejn és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

O'CONNELL DÁNIEL.

1775-1847.

Huszonnyolcz éve már, midőn O'Connell szava utolszor hangzott a parlamentben, meggyengült, megtört hangon kérve segélyt az 1847-ki, irlandi roppant éhség ellen, s már nagyon sokan, sőt tán legtöbben elfeledték a „nagy izgatónak“ személyes jellemvonásait, azok közül, kik születésének századik évfordulóját ünnepelték. Igy szól egy angol hírlap O'Connell most összegyűjtve megjelent beszédeinek ismertetésében. De ha személyes jellemvonásainak emléke halványult is, hatása ma is él az ir nép életében, vágyaiban és törekvéseiben, s midőn születésének emlékét ünneplik s elégtételt adnak a vén korában sok tulbulgató tanítványától elhagyott, csaknem népszerűtlenségre jutott „vén oroszán“-nak: a sírjára tett koszorúk azt is hangosan jelentik, hogy az ir nép még nem tartja befejezettnek azt a küzdelmet, melynek legnagyobb bajnoka O'Connell Dániel volt, a „liberator“.

O'Connell nem ismeretlen a magyar politikusok előtt, sőt pályája elején hatása is volt Magyarországon. Az irlandi elnyomott katolikusok politikai vezéré a magyar államférfiak rokonszenve is kísérte 1825 után, midőn a reformtörekvések megindultak, s a vallásfelekezetek ügyeiben folyt viták nálunk is napirendre kerültek. A francia liberális párt és sajtó által az európai hírnév szárnyaira emelt ir szónok beszédei a vallásfelekezetek egyenjogosítására nálunk is szolgáltak, ha egyébbel nem, példával. A magyar katolikus államférfiak szabadelvű része önként törekedett megadni, sőt kivívni a protestánsok számára a teljes egyenjogúságot akkor, mikor a protestáns angol államban O'Connellnek még a politikai jogok élvezetét is csak hosszas küzdelmek árán sikerült megszerezni katolikus polgártársai részére. Itt azonban határt is ér a rokonszeny O'Connellnek nem ugyan személye és egyszerű izgatási modora, hanem politikai eszméi iránt, mert a magyar államférfiak a törvényesség és történelmi jogok ellenére is elszakadásra törekvő nemzetiségek vágyaival nem rokonszenvezhettek sem hazai viszonyaink szempontjából, sem a törvényes viszonyok iránti állandó tiszteletnél fogva, mely maig is fő alapja politikánk.

O'CONNELL DÁNIEL.